

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Analýza trestní politiky v ČR od r. 1993 do
současnosti**

Michaela Kubíčková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

**Analýza trestní politiky v ČR od r. 1993 do
současnosti**

Michaela Kubíčková

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Ráda bych poděkovala PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování mé diplomové práce.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	5
2.1 Vymezení trestní politiky	5
2.2 Restorativní a retributivní koncepce justice.....	6
2.3 Veřejněpolitické dokumenty	8
3 PRAKTICKÁ ČÁST	9
3.1 První volební období PSP ČR 1992 – 1996	10
3.1.1 Deklaratorní dokumenty.....	11
3.1.2 Návrhy zákonů předložené v letech 1993 – 1996.....	13
3.2 Druhé volební období PSP ČR 1996 – 1998.....	21
3.2.1 Deklaratorní dokumenty.....	22
3.2.2 Návrhy zákonů ve volebním období PSP ČR 1996 – 1998	26
3.3 Třetí volební období PSP ČR 1998 – 2002	32
3.3.1 Deklaratorní dokumenty.....	32
3.3.2 Návrhy zákonů ve volební období PSP ČR 1998 – 2002 ...	35
3.4 Čtvrté volební období PSP ČR 2002 – 2006	43
3.4.1 Deklaratorní dokumenty.....	43
3.4.2 Návrhy zákonů ve volebním období PSP ČR 2002 – 2006	46
3.5 Páté volební období PSP ČR 2006 – 2010.....	54
3.5.1 Deklaratorní dokumenty.....	55
3.5.2 Návrhy zákonů ve volebním období 2006 – 2010	58
3.6 Šesté volební období PSP ČR 2010 – 2013.....	64
3.6.1 Deklaratorní dokumenty.....	64

4 ZÁVĚR	72
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	80
6 RESUMÉ	89

1 ÚVOD

Veřejné politiky aktivně ovlivňují životní podmínky obyvatelstva národních států po celém světě. Jednou z hlavních oblastí veřejné politiky je trestní politika, která se stala jedním z klíčových témat předvolebních kampaní a programů politických stran. Již na konci roku 1989, po pádu komunistického režimu, bylo zřejmé, že bude nezbytné transformovat tehdejší ekonomický a právní systém od komunistického k demokratickému, od socialismu k tržnímu kapitalismu. Tudíž bylo jasné, že i trestní politika musí projít zásadními změnami, konkrétně že musí dojít k odstranění ideologických a systémových bariér, které brzdily demokratizaci celého systému veřejné správy. Z vývoje posledních více než dvaceti let můžeme vyčíst, že mezi nejpopulárnější politických stran v oblasti trestní politiky patří mj. rekodifikace hlavních kodexů trestního práva hmotného a procesního, otázka trestní odpovědnosti mladistvých, prevence kriminality, otázka zpřísnění trestní odpovědnosti za přestupkovou recidivu a mnoho dalších.

Jednotlivé politické strany se ve svých volebních programech mj. věnují různým opatřením vedoucím k omezování kriminality, jelikož problematika kriminality a její potírání je citlivě vnímána občany ČR. Trestní politika se tak stává jednou z klíčových oblastí, ve které mezi sebou politické strany soupeří a skrze níž se snaží získat důvěru občanů (Zeman a kol. 2011: 26). Politické strany mohou své deklarované cíle v oblasti trestní politiky realizovat pomocí legislativních návrhů a poslaneckých iniciativ v rámci obou komor parlamentu. Ústava ČR v čl. 41 zakotvuje pravomoc podání návrhu zákona poslancem, skupinou poslanců, Senátem, vládou či zastupitelstvem vyššího územního samosprávného celku (Ústavní zákon č. 1/1993: čl. 41). Tento článek zakotvující institut zákonodárné iniciativy je jedním z hlavních předmětů předkládané práce, ve které se pokusím zmapovat, jaké jednotlivé politické strany či vlády dostály svým předvolebním cílům, resp. na kolik byla naplněna jednotlivá programová prohlášení vlády. Ve své práci se zaměřuji především na konkrétní výstupy z legislativního procesu ve

formě přijatých zákonů, v práci budou dále zohledněny návrhy zákonů, které se do legislativy nedostaly, avšak právě jejich předložení můžeme chápat jako reálnou snahu politické strany či konkrétních politiků o vytvoření, změnu, doplnění či zrušení některých zákonů týkajících se oblasti trestní politiky zmíněné oblasti.

Práce se opírá o ex-post policy analýzu. Policy analýza je disciplínou, jejímž obsahem je zkoumání deklarovaných a reálných cílů jednotlivých veřejných politik. Pojem policy zahrnuje jakékoliv rozhodnutí ve sféře veřejné politiky, které politické instituce vyprodukují, přičemž mohou mít různou formu např. zákon, nařízení, strategie atp. Policy analýza slouží jako nástroj politického poradenství a politického marketingu. Ve své diplomové práci vycházím z konceptu ex-post policy analýzy, respektive z toho, co policy analýza ex post dělá. V předkládaném textu tedy bude uplatňována zejména ex post policy analýza deskriptivní a evaluační, kdy je cílem popsat a zhodnotit určitou politiku, která byla již navržena, schválena, realizována a implementována (popř. implementace dané politiky probíhá). Cílem práce není vytvoření komplexní policy analýzy jako takové, jelikož pro vytvoření smysluplné policy analýzy v odpovídající kvalitě je zapotřebí práce v týmu o několika lidech, přičemž každý z týmu by měl ideálně disponovat jinou odborností či specializací (například právní, ekonomickou, penologickou, kriminologickou atp.). V práci se budu držet postupu policy analýzy, čili ex-post policy analýza poslouží jako určitá předloha či vzor. V rámci tohoto designu práce užívám metodu obsahové analýzy v její kvalitativní podobě, kdy budu analyzovat primární i sekundární zdroje. Ve své diplomové práci se budu pohybovat na pomezí politologie a kriminologie, jelikož empirické poznatky kriminologie získané prostřednictvím různých jí vlastních vědeckých metod slouží politikům jako podkladový materiál pro tvorbu konkrétních podob trestní politiky, resp. pro tvorbu různých trestně-politických strategií (Válková 2012: 8-9). K získávání informací z oblasti kriminologie mi poslouží zejména poznatky z různých výzkumů provedených Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, který

předkládá řadu studií a výsledků konkrétních výzkumů v oblasti kriminologie. Dále budu využívat oficiální webové stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kde jsou zdokumentovány návrhy zákonů projednávané na půdě Parlamentu ČR, stanoviska vlád k jednotlivým návrhům a výsledky hlasování o přijetí či nepřijetí návrhu zákona.

Dříve než přejdu k praktické části své diplomové práce, tak považuji za nutné vymezit a vysvětlit některé pojmy, se kterými budu dále pracovat. Nejdříve tedy přiblížím pojem trestní politiky jako takové, avšak v rámci diplomové práce není v mých možnostech ani schopnostech empiricky zkoumat různé způsoby vytváření konkrétní trestní politiky, jelikož tento proces ovlivňuje těžko identifikovatelná síť aktérů, jejich názorů a závazků, které v rámci jedné diplomové práce není možné rozkrýt. V práci se zaměřím na dílčí aspekt trestní politiky, tj. návrhy zákonů přednesené v Poslanecké sněmovně ČR. Následně vymezím roli politických stran v procesu tvorby a realizace trestní politiky. Zmíním se také o veřejněpolitických dokumentech, které v sobě zahrnují dokumenty legislativní, strategické, výzkumné a deklarativní, přičemž v práci bude kladen důraz především na dokumenty deklaratorní (zejména volební programy politických stran a programová prohlášení vlády) a legislativní (zejména zákony, resp. jejich dílčí novelizace). Dále v této části představím koncepci restorativní justice a retributivní justice, přičemž se dále v celé práci budu zabývat tím, jakou koncepci preferují (popř. jaké mají ke koncepcím výhrady) jednotlivé politické strany, a jaká koncepce v ČR převažovala a převažuje.

V praktické části práce budu pro lepší přehlednost postupovat chronologicky, přičemž jednotlivá analyzovaná období budou rozdělena podle volebních období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále jen PSP ČR). Na úvod každé kapitoly pojednávající o konkrétním volebním období PSP ČR nabídnu stručný přehled obsazení PSP ČR jednotlivými politickými stranami, dále představím část programu týkající se trestní politiky každé politické strany zastoupené v PSP ČR a

stejně tak učiním u jednotlivých programových prohlášení vlády daného období. Práce se primárně věnuje zákonodárným iniciativám zaměřeným na novelizaci, resp. rekodifikaci trestního zákona a trestního řádu se zohledněním nejvýznamnějších trestněprávních zákonů, které jsou významnými nástroji trestní politiky (tj. zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, zákona o přestupcích, zákona o poskytování peněžité pomoci, zákona o zvláštní ochraně svědka, zákon o Probační a mediační službě, zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o výkon zabezpečovací detence). Pokud v jednom volebním období PSP ČR nebude vláda vykonávat svůj úřad po celou dobu, tak tato skutečnost a případné změny budou v dílčích kapitolách reflektovány a zohledněny i v dílčím shrnutí.

Hlavním cílem mé práce je zjistit, do jaké míry jednotlivé politické strany působící v Poslanecké sněmovně ČR od roku 1993 až do současnosti naplnily či se pokusily (podpořily návrhy vzešlé z jiné iniciativy než z jejich vlastní nebo v případě, že se návrh výrazně přibližoval stanoviskům z jejich deklaratorních VPD) naplnit svá deklarovaná stanoviska a cíle v oblasti trestní politiky, resp. do jaké míry dostály svým stanoviskům a cílům v deklaratorních veřejněpolitických dokumentech.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Vymezení trestní politiky

Trestní politiku lze chápat v širším či v užším pojetí. „Širší pojetí zahrnuje do trestní politiky všechny činnosti a opatření uplatňované zákonodárnými i exekutivními orgány, státními i nestátními organizacemi a hospodářskými subjekty i občanské aktivity, které jsou zaměřeny na kontrolu kriminality, její potlačování i prevenci“ (Karabec 2008: 7). Toto pojetí je opravdu velmi široké, a to jak širokou škálou zahrnutých aktérů, tak i šíří vykonávaných aktivit. „Užší vymezení trestní politiky zahrnuje především trestní zákonodárství a činnosti i opatření orgánů činných v trestním řízení; aktivity dalších subjektů pouze v tom rozsahu, v jakém jsou přímo orientovány na kontrolu kriminality či do trestní oblasti“ (Karabec 2008: 7). Definic trestní politiky existuje nepřeborné množství. K potřebám této práce nejužitečněji trestní politiku definuje Jan Musil, který ji vymezuje takto: „Trestní politika, jako součást obecné politiky, formuluje cíle a prostředky společenské kontroly kriminality pomocí trestního práva (Musil 1998: 3)“. Musil se dále domnívá, že ovlivňování trestní legislativy je vůbec nejdůležitější funkcí trestní politiky. Trestní politika by se v tomto smyslu měla soustředit zejména na reformu norem trestního práva. V rámci těchto reforem může docházet ke kriminalizaci určitých sociálně škodlivých jednání, nebo naopak může docházet k dekriminalizaci některých jednání, která již nejsou vnímána jako natolik sociálně škodlivá, tudíž dochází ke zmírnění či zpřísnění některých trestních represí (Válková 2012: 10-11). Podle Musila je úkolem trestní politiky vypracovávání různých návrhů a doporučení pro legislativce, která by se vedle kriminalizace, resp. dekriminalizace činů měla věnovat problematice sankčního systému, tj. otázkami spojenými s trestním řízením a výkonem sankcí samotných (Musil 1998: 3).

V rámci DP budu sledovat, jestli politické strany, vlády popř. jednotliví zákonodárci svými zásahy do norem trestního práva usilovali o zpřísnění represivních opatření nebo jestli usilovali spíše o liberalizaci

trestů prostřednictvím zavádění různých alternativních trestů k trestu odnětí svobody, což rovněž indikuje posun od retributivní justice k restorativní justici. Aby bylo možné posuzovat jednotlivé posuny trestní politiky, tak si nyní představíme koncepci restorativní a retributivní justice.

2.2 Restorativní a retributivní koncepce justice

Retributivní koncepce je považována za tradiční model trestní justice, který se zakládá na tom, že trest pro pachatele trestního činu má být odplatou za jeho protiprávní jednání. V současné době se již nejedná o odplatu podle pravidla „oko za oko a zub za zub“, takováto forma odplaty je v dnešních moderních společnostech nemyslitelná, nicméně hlavní účel trestu jako odplaty zůstává zachován (Tomášek 2010: 181). Retributivní přístup usiluje o obnovení principu rovnováhy tím, že pachatel bude za svůj čin sankcionován, protože porušil společností uznávaná pravidla jednání. Pachatel v rámci této koncepce nemusí projevovat lítost nad svým jednáním, protože trest je považován za dostačující¹ (Wenzel a kol. 2007: 378). V rámci této koncepce je důležité nastavení výše trestů za jednotlivá protiprávní jednání ukládané pachatelům.

Restorativní koncept justice na rozdíl od retributivní, tj. trestající, chápe zločin zejména jako újmu způsobenou oběti a jako hrozbu, kterou pro společnost představuje v oblasti vnitřní bezpečnosti. Zločin by měl být řešen takovým způsobem, aby jednak co nejvíce zmírnil způsobenou újmu (škodu) oběti (popř. obětem), ale aby se zároveň zúčastněné osoby (tj. pachatel i oběti) aktivně podíleli na společném řešení této újmy (Karabec 2003: 8-9; Válková 2012: 192). Restorativní justice se tedy zabývá potřebami a úlohou zúčastněných, čímž se rozšiřuje okruh účastníků o poškozené, popř. členy společnosti či komunity (Zehr 2003: 10). Restorativní justice přináší důraz na čtyři potřeby obětí trestných činů: potřeba informací, potřeba říkat pravdu, potřeba náhrady škody či ospravedlnění a potřeba zplnomocnění, kdy jde zejména o potřebu oběti

zapojit se do procesu naplňování spravedlnosti (Zehr 2003: 12). Restriktivní přístup můžeme od restorativního v otázce přístupu k řešení spáchaného trestného činu odlišit pomocí třech aspektů. V případě restriktivního přístupu se soustředíme na to, jakým způsobem byl porušen zákon, kdo se takového jednání dopustil a jak má být pachatel potrestán. V případě restorativního přístupu nás zajímá, komu vznikla škoda, jaké jsou potřeby obětí trestného činu (popř. osob, které trestný čin zasáhl) a komu tím pádem vznikají závazky a povinnosti (Zehr 2003: 15). Restorativní koncepce justice se vytváří v reakci na krizi tradiční justice, která sama o sobě nedokáže efektivně nakládat s problémy jako je přeplněnost věznic, s tím související zvýšení finančních nákladů na věznění pachatelů, popř. nedokáže reagovat na neúčinnost resocializačních programů pro vězně. Musíme si ovšem uvědomit, že restorativní justice nemůže plně nahradit tradiční koncepci justice², na což poukazuje i řada odborníků. V tomto ohledu tedy spíše mluvíme o jednotlivých alternativách trestu, které restorativní koncepce justice nabízí jako doplněk tradiční justice a v trestní justici jednotlivých zemí nacházíme různou míru zavedení těchto trestů (Karabec 2003: 8).

S restorativní justicí úzce souvisí alternativní tresty, resp. alternativní sankce, toto označení se používá u takových trestů, které nejsou spojené s odnětím svobody. „Jejich posláním je nejen pachatele trestného činu potrestat, ale zároveň eliminovat vedlejší negativní důsledky trestu spojeného s uvězněním, jako je např. ztráta sociálního postavení a profesního uplatnění, ohrožení rodinných a dalších osobních vazeb, rizika spojená s bezprostředním kontaktem s kriminální populací apod.“ (Hendrych a kol. 2009: 1459).

Alternativní tresty lze rozdělit do dvou základních kategorií. Do první kategorie spadají tresty, které různým způsobem omezují svobody pachatele, konkrétně se jedná o různé podoby peněžitého trestu,

¹ Autoři ale poukazují i na skutečnosti, že existují empirické důkazy o případech, kdy vyjádření lítosti pachatele může vést i k shovívavějšímu trestu (Weznzel a kol. 2007: 378).

² Restorativní přístup nelze použít ve všech případech, vždy musí být brán ohled na závažnost trestného činu, na osobu pachatele či jiná specifika (Karabec 2003: 18).

elektronické monitorování či kontrola pachatele na svobodě. V druhé kategorii nalezneme tresty, které vycházejí z výše zmíněného restorativního přístupu, tudíž tyto tresty jsou zaměřeny i na pozitivní a odborné působení na pachatele. K takovým alternativním trestům řadíme mediaci mezi poškozeným a obviněným, probační opatření, obecně prospěšné práce, účast pachatele v různých kurzech sociálních dovedností (Kalmthout, Ouředníčková 1997: 622-624).

Alternativní tresty a možnosti jejich zavedení a využití v podmínkách ČR se staly jedním z hlavních témat trestní politiky (Nečada 2000: 8). V následující praktické části práce se mj. setkáme se snahou zákonodárce zanést některé alternativní tresty do českého právního řádu.

2.3 Veřejněpolitické dokumenty

Ještě než přejdeme k praktické části, tak v krátkosti představím základní opěrné body celé práce, kterými jsou veřejněpolitické dokumenty.

Pokud zkoumáme nějaký problém v oblasti veřejné politiky, tak nám jako záchytné body pro analýzu slouží dokumenty, ve kterých je explicitně zachycena konkrétní politika. Tyto dokumenty označujeme jako veřejněpolitické. Veřejněpolitické dokumenty (dále jen VPD) lze dělit na čtyři typy: legislativní, strategické, výzkumné a deklaratorní. Legislativní VPD představují právní předpisy, které nastiňují, kam až v dané oblasti zasahuje stát, a kde již začíná občanská sféra. Dále tento typ VPD dokládá současný stav úkonů, které stát může vykonávat na základě příslušného zákonného ustanovení³. Strategické VPD na rozdíl od legislativních VPD nejsou právně závazné. U tohoto typu se jedná o dokumenty, ze kterých se dají vyčíst určité ideje možného budoucího vývoje dané politiky či problému v dané politice. Mezi strategickými dokumenty panuje terminologický chaos, můžeme se tak setkat s různými označeními strategického VPD, např. vize, strategie, koncepce, plán atp.

V ČR není vytvořena taková tradice těchto strategických VPD, což můžeme přičíst předlistopadovému režimu, kdy fungovalo centrálně plánované hospodářství, tudíž nebyly vytvářeny dokumenty tohoto typu, jak je známe v dnešní podobě. Dalším typem jsou výzkumné VPD, které stejně jako strategické VPD nejsou právně závazné. Tento typ dokumentů se obsahově může podobat strategickým VPD, ale v tomto případě se liší autor, jelikož výzkumné VPD zpracovává většinou tým badatelů, akademičtí pracovníci či různé think tanky. Výzkumné VPD analyzují a vysvětlují situaci v určité politické oblasti a snaží se navrhnout různá řešení. Posledním typ představují deklaratorní (deklarativní, advokační) VPD, kdy jejich typickými autory jsou politické strany, vláda, popř. nátlaková skupina. Obecně lze říci, že autoři tohoto typu VPD jsou političtí aktéři v nejširším slova smyslu. V deklaratorních dokumentech se také projevují politické a ideologické aspekty (Veselý, Drhová, Nachtmannová 2007: 49-56).

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se vždy na úvod daného volebního období PSP ČR v krátkosti seznámíme s politickým rozložením sil v PSP ČR s důrazem na konkrétní podobu vlády, tedy jestli v daném období existovala tzv. jednobarevná vláda či vláda koaliční, a jaké politické strany v dané vládě figurovaly, což je důležité pro samotnou analýzu každého volebního období. Následně bude představena část volebního programu, resp. jeho část týkající se trestní politiky těch nejvýznamnějších politických stran pro dané volební období včetně programového prohlášení vlády. Poté se budu věnovat konkrétním návrhům zákonů významně se dotýkajících oblasti trestní politiky (tak jak byly vymezeny v úvodu práce), přičemž se primárně zaměřím na návrhy, které úspěšně prošly celým legislativním procesem a následně byly vyhlášeny jako zákony ve Sbírce zákonů. Pro větší přehlednost budu nejdříve uvádět přijaté vládní návrhy zákonů,

³ Někdy se stává, že stát reálně něco nevykonává, protože na to v tu chvíli nemá finanční prostředky.

jejichž obsah bude záhy konfrontován s deklarovanými cíli z programového prohlášení. Vzhledem k rozsahu práce není možné uvádět všechny návrhy zákonů (tj. i ty nepřijaté bez jejich hodnotového zakotvení v některém z bodů předvolebního programu, resp. programového prohlášení vlády), protože tyto návrhy zákonů nejsou součástí primárního zkoumání této práce, resp. v rámci rozsahové dotace práce není prostor se těmito významově slabšími dokumenty zabývat. Proto budou v práci uvedeny všechny návrhy zákonů významně zasahující do oblasti trestní politiky, které byly přijaty a odrážejí se v nich některé cíle z volebního programu a některé vybrané nepřijaté návrhy, které v práci hrají významnou roli tím, že se tímto návrhem předkládající subjekt pokusil o naplnění deklarovaného cíle z volebního programu, resp. programového prohlášení vlády. Ke každému volebnímu období přikládám graf, ve kterém jsou zahrnuty všechny návrhy zákonů vymezené v úvodu práce a jejich úspěšnost. Na základě grafu můžeme sledovat, jak si stojí úspěšnost vládních návrhů v poměru k návrhům poslanců z vládních či opozičních stran.

3.1 První volební období PSP ČR 1992 – 1996

Analýza prvního volebního období bude koncipována trochu odlišně než následující období s ohledem na skutečnost, že volby probíhaly již v roce 1992, tedy ještě za existence československé federace. V letech 1992 až 1996 řada politiků zvolených za určitou politickou stranu končila své funkční období v barvách jiné politické strany. Ve své práci se soustředím na politickou stranu jako celek, tudíž nebudu rozepisovat, kdo tak učinil, ale v části týkající se návrhů zákonů v závorce vždy uvedu, za jakou politickou stranu byl předkladatel návrhu zákona zvolen, pokud v době předložení byl již členem jiného politického subjektu, tak tuto skutečnost uvedu pod čarou a v dílčím shrnutí tyto okolnosti zohledním.

Pro nás jsou důležité volby do České národní rady, jelikož se z České národní rady dnem vzniku samostatné České republiky, tj. 1. 1. 1993, stala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Ve

volbách do ČNR zvítězila s 29,7 % získaných hlasů volební koalice Občanské demokratické strany (ODS) a Křesťanskodemokratické strany (KDS), díky tomuto vítězství vytvořila ODS a KDS spolu s KDU-ČSL a ODA českou středo-pravicovou vládu. Do ČNR se dále přes pětiprocentní práh dostala koalice Levý blok tvořená Komunistickou stranou Čech a Moravy (KSČM) a Demokratickou levicí ČSFR se ziskem 14 % hlasů, přičemž prim v této koalici hrála KSČM. ČNR (později PS ČR) obsadila také Československá sociální demokracie (ČSSD)⁴ se ziskem 6,5 %, formace Liberální sociální unie (LSU) se ziskem 6,5 %, Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) se ziskem 6,3 %, Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ) se ziskem 6 %, Občanská demokratická aliance (ODA) se ziskem 5,9 %, Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko (HSD-SMS) se ziskem 5,9 % hlasů (Šanc 2005: 123-124). Vzhledem k množství subjektů, které se do ČNR, resp. PS ČR, dostaly, uvedu volební programy subjektů, které nakonec vytvořily vládu, přičemž v případě volební koalice ODS/KDS se budu věnovat pouze volebnímu programu ODS, který byl základem programového prohlášení této volební koalice⁵.

3.1.1 Deklaratorní dokumenty

V této kapitole si nejdříve představíme volební programy vládních stran a následně se budeme věnovat programovému prohlášení vlády.

ODS ve svém volebním programu klade důraz na zajištění právní ochrany veřejných činitelů, tedy bude usilovat o to, aby ten, kdo zaútočí na veřejného činitele, byl rychle a přísně potrestán. Ačkoliv je volební program ODS rozsáhlý a zabývá se různými oblastmi veřejné politiky, tak velká část programu se týká zejména hospodářské politiky, konkrétně např. dokončení procesu transformace hospodářské politiky od

⁴ V roce 1993 se přejmenovala na Českou stranu sociálně demokratickou, zkratka tedy zůstává ČSSD.

⁵ Dominantní postavení v této koalici měla ODS, nakonec v roce 1995 došlo ke sloučení KDS s ODS (Šanc 2005: 125).

socialistické k demokratické. Oblast trestní politiky zde zůstává mimo hlavní oblast zájmu. Více se jí ale věnuje programové prohlášení vlády, na kterém se ODS významně podílela, viz níže⁶.

ODA ve svém volebním programu uvádí, že se bude zasazovat „o zrušení dvojí kvalifikace trestného činu (jeho skutkové podstaty a společenské nebezpečnosti) převzaté ze sovětského práva“⁷. ODA ale na rozdíl od ODS trestní politice poskytla ve svém volebním programu širší prostor a definuje tak tři priority v této oblasti: 1) výrazně snížit násilnou kriminalitu; 2) dostat pod kontrolu růst ostatních druhů kriminality; 3) bránit korupci a mezinárodnímu propojení organizovaného zločinu. Konkrétní legislativní kroky k naplnění těchto cílů ale ODA neuvádí. V souvislosti s organizovaným zločinem ODA uvádí, že bude prosazovat, aby byly potrestány osoby, které vydělávají na obchodu s drogami⁸.

KDU-ČSL věnuje trestní politice kapitolu „Bezpečnost“, kde akcentuje boj proti organizovanému zločinu a distribuci drog. Současně také uvádí, že je třeba „uvažovat o zvýšení trestního postihu těchto i některých jiných, zvl. násilných trestných činů“⁹, přičemž pro nejzávažnější trestní činy se chtěli zasadit o možnost uložení doživotního trestu bez možnosti jeho zkrácení nebo amnestie. Zajímavostí programu oproti předešlým je fakt, že pod každou z programových kapitol je podepsán konkrétní člen strany, v případě kapitoly „Bezpečnost“ jím je Jindřich Kabát. Ostatní programy takto koncipovány nejsou¹⁰. Ve volebním programu KDU-ČSL je patrný důraz na represivní složku trestní politiky, přičemž v programu nenabízí jiné možné alternativy trestu, které by chtěla prosazovat.

⁶ ODS (1992). Svoboda a prosperita. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1992 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1992.pdf, 20. 2. 2014).

⁷ ODA (1992). Volební program ODA pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1992 (<http://www.oda.cz/dokumenty/>, 20. 2. 2014).

⁸ Tamtéž.

⁹ KDU-ČSL (1992). Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1992 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

¹⁰ Tamtéž.

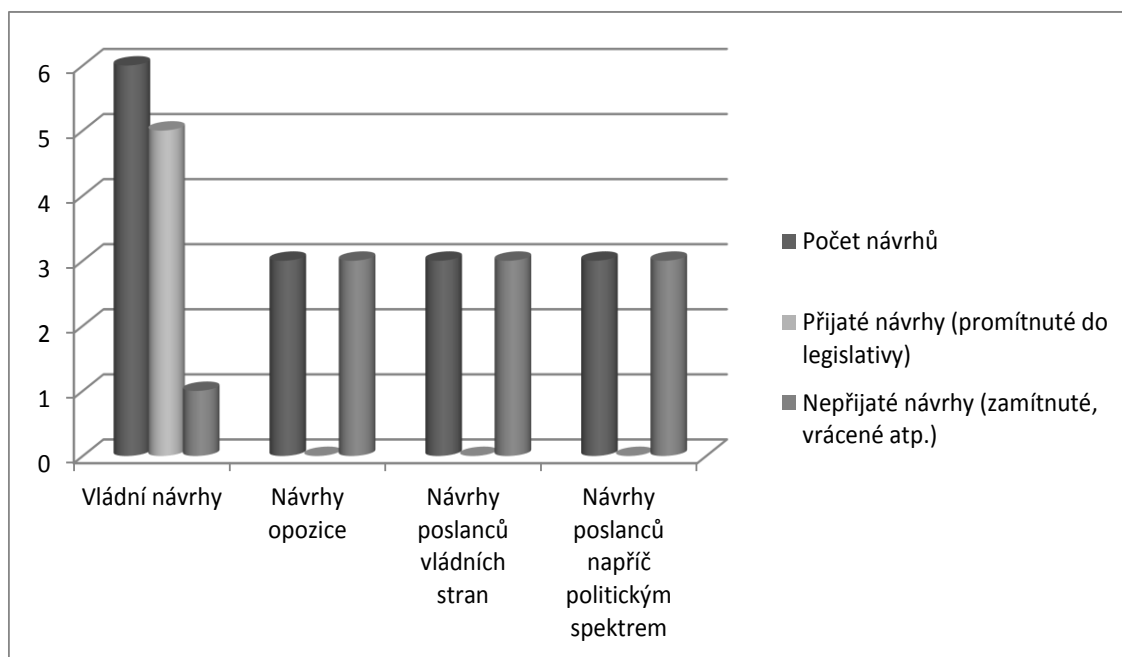
V programovém prohlášení vlády ze dne 13. 7. 1992 vláda uvádí, že se soustředí na humanizaci výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, a zároveň hodlá vytvořit „podmínky pro řešení otázky zaměstnanosti odsouzených“¹¹. Dále vláda klade důraz na boj proti organizovanému zločinu a boj s násilnou a majetkovou kriminalitou. Ačkoliv hovoří, že chce pro takový boj vytvořit dostatečné legislativní podmínky, tak nezmiňuje, jaké konkrétní kroky v rámci legislativy bude po svém jmenování prosazovat¹².

3.1.2 Návrhy zákonů předložené v letech 1993 – 1996

Na úvod bych ráda uvedla, že se v této části budu věnovat výše zmíněným návrhům zákonů významně zasahujícím do oblasti trestní politiky, jak bylo popsáno v úvodu práce. Uvedené návrhy zákonů byly projednávány na půdě PSP ČR, čili po rozpadu Československé republiky. Volební programy politických stran pro volby roku 1992 tedy pocházejí ještě z doby existence Československé republiky. Během prvního volebního období PSP ČR přijala několik významných zákonů z trestněprávní oblasti. Nejvíce návrhů předložila vláda a výhradně její návrhy prošly úspěšně celým legislativním procesem a staly se tak platnou účinnou součástí Právního řádu ČR. Poměr předložených, přijatých a nepřijatých návrhů zákonů je zobrazen v následujícím grafu.

¹¹ Vláda ČR (1992). Programové prohlášení vlády (<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=26624>, 20. 2. 2014).

¹² Tamtéž.

Zdroj: vlastní výpočty autorky na základě podkladů z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny ČR

Z grafu nám tedy vyplývá vysoká úspěšnost vládních návrhů zákonů, které prošly celým legislativním procesem. Oproti tomu poslanecké návrhy z tohoto období vykazují nulovou úspěšnost, tj. žádný z nich nakonec neprošel celým legislativním procesem.

V rámci práce se ale soustředím nejen na úspěšnost předložených návrhů zákonů, ale i na korelaci jejich obsahu v souvislosti s obsahem volebních programů. Nejdříve se tedy podíváme, jak dostála vláda svým závazkům z programového prohlášení. Vláda v něm slibovala humanizaci výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, během volebního období PSP ČR předložila několik návrhů zákonů, které k deklarovanému cíli směřovaly a řadu změn přinesly, jedná se o zákony č. 292/1993 Sb., č. 293/1993 Sb. a č. 294/1993 Sb.

Nejdříve se zastavíme u prvního výše zmíněného vládního návrhu zákona, který byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 292/1993 Sb. Jednalo se o rozsáhlý návrh novely tří různých zákonů, konkrétně trestního řádu, zákona o bankách a zákona o soudech a soudcích. Z pověření vlády odůvodnil předkládaný vládní návrh tehdejší ministr

spravedlnosti Jiří Novák na 14. schůzi PSP ČR tak, že návrh usiluje o zjednodušení a zrychlení trestního procesu, k čemuž má přispět např. sjednocení formy přípravného řízení či zavedení institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a trestního příkazu u méně závažných trestných činů¹³. K návrhu bylo vzneseno několik pozměňovacích návrhů spíše formálního rázu, přičemž na základě společné zprávy výborů došlo převážně k drobným úpravám vládního návrhu, ale některé pozměňovací návrhy doplnily vládní návrh o významná ustanovení. Jedná se např. stanovení maximální doby strávené ve vazbě na 3 roky a u závažných trestných činů na 4 roky¹⁴ (původně vláda navrhovala maximální dobu trvání vazby na polovinu nejvyšší sazby trestu odnětí svobody, za kterou je obvinění v době rozhodování o prodloužení vazby stíhán¹⁵). Dále novela zakotvuje možnost odposlechu mezi obviněným a obhájcem, ale tento záznam nesmí být použit jako důkaz v trestním řízení¹⁶ (vláda původně navrhovala stanovení odposlechu mezi obviněným a obhájcem za nepřípustný¹⁷). Zpráva také do návrhu zanesla možnou délku odposlechu maximálně na 6 měsíců, přičemž tuto dobu lze prodloužit o dalších maximálně 6 měsíců. K části pojednávající o odposleších ještě přidala odstavec, na základě kterého je nutné záznamy zničit, pokud z nich nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení¹⁸. Vládní návrh zákona byl v PSP ČR schválen, přičemž pro hlasovalo 104 poslanců, proti 10 poslanců a 41 poslanců se zdrželo hlasování. Přijetím tohoto návrhu novely došlo k několika změnám ve výše zmíněných zákonech, např. byly stanoveny podmínky pro získávání údajů pro potřeby trestního řízení, které jsou předmětem bankovního tajemství, dále vzniklo ustanovení o zvýšené ochraně svědka (zachování anonymity), a v neposlední řadě samosoudci získali větší pravomoci rozhodovat některé trestní případy (Nečada 2000: 100-101). Z hlediska vládou deklarovaných cílů je důležité ustanovení o maximální délce výkonu vazby.

¹³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/014schuz/s014012.htm#r8>, 21. 2. 2014).

¹⁴ PSP ČR (http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0633_00.htm, 21. 2. 2014).

¹⁵ PSP ČR (http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0535_01.htm, 21. 2. 2014).

¹⁶ PSP ČR (http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0633_00.htm, 21. 2. 2014).

¹⁷ PSP ČR (http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0535_01.htm, 21. 2. 2014).

¹⁸ PSP ČR (http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0633_00.htm, 21. 2. 2014).

Předmětem druhého vládního návrhu byla dílčí novelizace zákona o výkonu vazby. Hlavní motivací zákonodárce pro předložení tohoto návrhu zákona byla potřeba upravit výkon vazby zákonem na místo předpisem ministra spravedlnosti z důvodu zmírnění zásahu do osobní svobody jednotlivce, na základě nutnosti vytvořit právní rámec pro zacházení s obviněným ve vazbě¹⁹. Novela zákona byla schválena a vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 293/1993 Sb²⁰.

Třetím vládním návrhem zákona byla novela zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Tento návrh byl projednáván na 14. schůzi PSP ČR a navazuje na výše zmíněné vládní návrhy zákonů vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 292/1993 Sb. a 293/1993 Sb. Můžeme říci, že všechny výše zmíněné vládní návrhy byly vytvářeny ve stejném časovém období tak, aby na sebe navazovaly a nijak si neodporovaly. Na schůzi PSP ČR vystoupil s odůvodněním návrhu zákona opět tehdejší ministr spravedlnosti Jiří Novák, který uvedl, že návrh novely zákona usiluje zejména o zvýšení efektivity výkonu trestu odnětí svobody. Součástí tohoto návrhu je změna z původně tří nápravných skupin pro výkon trestu na čtyři základní typy věznic²¹, návrh zakotvuje instrumenty pro zrychlení procesu přeřazování vězňů z jednoho typu věznice do jiné na základě jeho chování ve výkonu trestu. Novák také vyjádřil souhlas s úpravami návrhu, které obsahuje společná zpráva výborů²², nicméně se jednalo spíše o změny formálního charakteru. Zákon byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 294/1993 Sb²³. O podobné cíle usiloval i poslední vládní návrh novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody, u něhož vláda uvedla tři základní cíle: dosažení vyšší účinnosti výkonu trestu odnětí svobody, odstranění zbytečných procesních úkonů, které neúčelně zvyšují náklady na výkon trestu a dále větší zapojení obcí na zajišťování

¹⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/014schuz/s014013.htm>, 21. 2. 2014).

²⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=500>, 21. 2. 2014).

²¹ Toto ustanovení bylo již zařazeno do vládního návrhu novely trestního zákona a zákona o přestupcích (viz níže), zde se jedná o začlenění do zákona o výkonu trestu odnětí svobody kvůli zachování určité kontinuity v zákonech.

²² PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/014schuz/s014014.htm#r18>, 22. 2. 2014).

²³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=536>, 22. 2. 2014).

výkonu trestu²⁴, tento návrh ale nejspíše z časových důvodů nestihl projít celým legislativním procesem²⁵.

Dalšími tematickými okruhy, kterým se vládní prohlášení věnuje, je boj proti organizovanému zločinu a boj s násilnou a majetkovou kriminalitou. Nutnost přijetí opatření v rámci boje proti organizovanému zločinu se objevil i ve volebních programech vládních stran ODA a KDU-ČSL. Zákon č. 152/1995 Sb²⁶. Ize chápat jako naplnění proklamovaného bodu vládního prohlášení „boj proti organizovanému zločinu“. V důvodové zprávě návrhu tohoto zákona vláda uvádí, že se novelizace zaměřuje na dva okruhy. První se týká snahy efektivněji zasahovat proti organizovanému zločinu, druhý okruh se soustředí na rozšíření alternativních trestů a odklonů v trestním řízení, což je podle vlády nezbytné z důvodu vzrůstající kriminality a z důvodu stále se zvyšujícímu počtu odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Tato situace tak generuje nové problémy, tím největším je přeplněnost věznic²⁷. Vzhledem k faktu, že se jedná o novelu zákona, která zavedla několik významných změn, tak je zde ještě v krátkosti uvedu.

Pokud hovoříme o části novely, která se zabývala organizovaným zločinem, došlo touto k úpravě skutkové podstaty trestného činu účasti na zločinném spolčení. Druhou oblastí novelizace bylo rozšíření alternativních trestů, kdy se díky novele do trestního zákona dostal nový alternativní trest obecně prospěšných prací. Dále byl zaveden institut narovnání, což je jeden z druhů odklonu, kdy je možné neformální vyřízení trestní věci. Došlo také k zpřísnění trestní sazby u rasově motivovaných trestných činů (Nečada 2008: 206-207). Výše zmíněný zákon dále nově umožňuje zajistit peněžní prostředky na účtu v bance, a to za podmínky „pokud zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že peněžní prostředky na účtu u banky jsou určeny ke spáchání trestného činu, nebo k jeho spáchání byly užity, nebo jsou výnosem z trestné

²⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t206500c.htm>, 22. 2. 2014).

²⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=2065>, 22. 2. 2014).

²⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=1675>, 22. 2. 2014).

²⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t167500b.htm>, 22. 2. 2014).

činnosti“ (Zeman 2008: 169). Přijetím tohoto vládního návrhu tak nepochybně došlo k posílení dílčích atributů restorativní justice v českém právním řádu. Tento zákon se tak stal svým způsobem průlomovým, protože zavedl nové možnosti alternativních trestů vedle těch stávajících, represivně zaměřených.

V rámci boje proti násilné a majetkové kriminalitě vláda prosadila rozsáhlou novelizaci trestního zákona a zákona o přestupcích zasahující do více oblastí, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 290/1993 Sb.²⁸. Jedna část návrhu se věnovala formálním náležitostem, např. nahrazení neplatných formulací typu „československý občan“ za platné „občan ČR“ atd. Druhá část návrhu se věnuje dílčí novelizaci institutu trestu odnětí svobody, od momentu platnosti a účinnosti tohoto zákona se trest odnětí svobody nově vykonává ve čtyřech typech věznic²⁹ podle závažnosti trestného činu. Další dílčí úpravou je nové vymezení pojmu škody způsobené trestným činem, na jehož základě se rozhoduje, zdali byl spáchán trestný čin nebo přestupek. Toto ustanovení má významný vliv na konečné určení trestní sazby³⁰. V rámci předkládání a schvalování pozměňovacích návrhů uspěl zejména poslanec Václav Grulich (ČSSD), díky jehož návrhu byla do novely zařazena nová skutková podstata trestného činu pytláctví. Jelikož se jednalo o rozsáhlejší návrh, tak je nutné říci, jaké další významné změny se promítly do platné legislativy. Vyhlášením zákona bylo do trestního zákona zařazeno několik nových skutkových podstat např. „neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a, padělání a pozměňování nálepek k označení zboží podle § 145a, neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178, neoprávněného držení platební karty podle § 249b, pytláctví podle § 178a, neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a, podávání anabolických látek mládeži podle § 218a“ (Nečada 2000: 16). Významné je také nové ustanovení týkající se nutné obrany, přijetím novely se o nutnou obranu nejedná pouze

²⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=534>, 22. 2. 2014).

²⁹ V době předložení tohoto návrhu existovaly nápravné výchovné skupiny (Nečada 2000: 16).

³⁰ PSP ČR (http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0534_01.htm, 22. 2. 2014).

v případě, pokud se jedná o obranu naprosto nepřiměřenou povaze útoku (Nečada 2000: 22).

Vláda se sice ve svém programovém prohlášení věnovala pouze úzkému okruhu témat z oblasti trestní politiky, ale z výše popsaného je zřejmé, že u všech bodů programu prosadila svůj návrh zákona, který směřoval k naplnění deklarovaných cílů.

Poslanecké návrhy v prvním volebním období PSP ČR nezaznamenaly jediný úspěch bez ohledu na příslušnost k politické straně.

Skupina poslanců z KDU-ČSL tentokrát ve složení Pavel Severa, Jan Decker a Josef Pavela³¹ předložila sněmovně návrh novely trestního zákona, jehož předmětem bylo zpřísnit postih recidivujících osob v případech závažných trestných činů³². Jedná se tedy o snahu implikovat represivní přístup „třikrát a dost“. Návrh zákona byl ale při prvním čtení v PSP ČR zamítnut³³. Stejný den poslanci v čele se Severou předložili také návrh novely trestního zákona, který spočíval v tom, že do stávajícího ustanovení: „Kdo bez povolení vyrobí, doveze, vyveze, proveze, jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem“, chtěli poslanci přidat slova „pro sebe“ nebo jinému opatří³⁴. Ačkoliv po jednání výborů byl tento návrh rozšířen o odstavec, který zaručoval beztrestnost pro uživatele drog, pokud se dobrovolně podrobí odbornému diagnostickému vyšetření na pracovišti zabývajícím se prevencí a léčbou drog³⁵, tak přesto zákon v PSP ČR neuspěl a byl ve druhém čtení zamítnut³⁶. V této souvislosti je na místě zmínit, že KDU-ČSL ve svém volebním programu deklarovala prosazení

³¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=2025>, 23. 2. 2014).

³² PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t202500.htm>, 23. 2. 2014).

³³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=2025>, 23. 2. 2014).

³⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t202600.htm>, 23. 2. 2014).

³⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/042schuz/s042006.htm#r14>, 23. 2. 2014).

³⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=1&T=2026>, 23. 2. 2014).

efektivní zákonné úpravy pro boj proti distribuci drog. Poslanci KDU-ČSL tak prokázali snahu dostát svým cílům z volebního programu.

Ve volebních programech ani v programovém prohlášení nenajdeme zmínku týkající se nutné obrany, ale vláda se tímto zabývala v posledním zmíněném vládním návrhu v rámci boje proti násilné trestné činnosti. Části poslanců³⁷ se však tento návrh zdál nedopracovaný, jejich cílem bylo ještě více posílit postavení potencionální oběti v případě napadení. Navrhovatelé chtěli doplnit stávající ustanovení o větu: „o nutnou obranu jde však vždy, je-li vážně ohroženo zdraví nebo život“³⁸, čímž chtěli zvýšit ochranu napadaných osob. Ještě než došlo k přednesení návrhu v PSP ČR, projevila část jeho předkladatelů pochybnosti o svém návrhu, což vyvolalo jisté emoce v řadách předkladatelů původního návrhu zákona. Vláda s tímto návrhem nesouhlasila, stejné stanovisko zaujaly i jednotlivé výbory PSP ČR. Největší obavy odpůrců návrhu pramenily z možnosti zneužití takto navržené novely v praxi. Zákon tak byl po prvním čtení vrácen předkladatelům k dopracování (Přesličková 2008: 95-96).

Na závěr ještě poznámka k návrhu skupiny poslanců napříč politickým spektrem, který usiloval o znovuzavedení trestu smrti³⁹. Vzhledem k faktu, že tento návrh nebyl v souladu s Ústavou ČR a Listinou

³⁷ Návrh předložili: T. Svoboda (KDS), J. Šimánek (ODS), V. Koronthály (zvolen za KDS, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu KDS1), Z. Stodůlka (zvolen za HSD-SMS, ale v době předložení byl nezařazený), P. Hirš (zvolen za LSU, ale v době předložení návrhu byl nezařazený), L. Blažek (zvolen za ODS, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu LSNS), J. Unger (zvolen za SPR-RSČ, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu LSNS), J. Červinka (ODS), V. Klučka (LB), V. Trojan (ODS), V. Lukáš (zvolen za KDS, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu KDS1), M. Čapek (LB), V. Vlček (ODS), J. Třebický (ODS), R. Kolář (ODS), J. Haringer (zvolen za KDS, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu KDS1), J. Krámek (ODS), S. Gross (ČSSD), M. Kolářová (ODS), M. Kadlecová (ODS), J. Macháček (ČMUS), O. Vychodil (ODS), R. Opatřil (ČMUS), P. Kulička (zvolen za SPR-RSČ, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu LSNS), M. Kašpárek (zvolen za SPR-RSČ, ale v době předložení návrhu byl členem posl. klubu LSNS), J. Kryčer (ČMUS), G. Mazalová (zvolena za HSD-SMS, ale v době předložení návrhu byla členkou posl. klubu ČSSD), J. Klas (ODS), J. Černý (ODS), P. Pešek (ODS), M. Lobkowicz (KDS), P. Kolář (KDS) a J. Melichar (ODS).

³⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t189400.htm>, 24. 2. 2014).

³⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t209800a.htm>, 24. 2. 2014).

základních práv a svobod, byl tento návrh na základě totožného vládního odůvodnění zamítnut⁴⁰.

3.2 Druhé volební období PSP ČR 1996 – 1998

Ve volbách do PSP ČR 1996 zvítězila ODS se ziskem 29,6 % hlasů, v těsném závěsu za ODS se umístila ČSSD s 26,4 % hlasů, třetí místo obsadila KSČM s 10,3 % hlasů, následovaná KDU-ČSL s 8 % hlasů, SPR-RSČ s 8 % a ODA se ziskem 6,3 % hlasů⁴¹. Po volbách do Poslanecké sněmovny ČR v roce 1996 vznikla menšinová vláda ODS⁴², KDU-ČSL a ODA. Nejsilnější stranou této koalice byla ODS, která získala 34% mandátů, KDU-ČSL dosáhla na 9% mandátů a ODA na 6,5% mandátů (Novák 2004: 318-319). Pokud sečteme procenta těchto tří vládních politických stran, dojdeme v součtu k 49,5% mandátů, z čehož vyplývá, že tato vláda neměla sama o sobě nadpoloviční většinu v Poslanecké sněmovně, tj. 50,5% mandátů, resp. 101 poslanců. Tato situace vedla vládní koalici k několika jednáním s opoziční ČSSD, která ve volbách skončila na druhém místě jen s malým odstupem hlasů od vítězné ODS, a až po těchto jednáních vláda předstoupila před PSP ČR se svým programovým prohlášením (Novák 2004: 328; Šanc 2006: 78). Ačkoliv došlo začátkem roku 1997 ke změně rozložení sil v PS ČR, způsobené vyloučením dvou poslanců z řad ČSSD (jeden poslanec přešel k ODS a druhý se stal nezařazeným poslancem), vznikl zde poměr 100:100 mezi mandáty vládních a opozičních stran. Přesto tato koaliční vláda neměla dlouhého trvání, v listopadu roku 1997 z ní vystoupily strany KDU-ČSL i ODA. Na základě těchto skutečností 30. 11. 1997 tehdejší premiér Václav Klaus podal demisi, čímž tato vláda padla (Kunc 2000: 221; Šanc 2006: 78-79). Po pádu Klausovy vlády byl jmenován předsedou nové polouřednické vlády Josef Tošovský, kdy ve vládě usedli vedle bývalých členů ODS (kteří nedlouho po konci vládní koalice založili vlastní

⁴⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t209801.htm>, 24. 2. 2014).

⁴¹ Český statistický úřad (1996). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 31.5. - 1.6.1996 (<http://www.volby.cz/pls/ps/ps1996/u4>, 25. 2. 2014).

⁴² Pro tuto vládu se také užívá označení druhá vláda Václava Klause.

politickou stranu Unie Svobody), také zástupci KDU-ČSL a ODA. Zástupci z ODA nakonec v průběhu mandátu Tošovského vlády ze své mateřské strany nakonec vystoupili a svůj mandát zde dokončili nestraníci. Poloúřednická vláda fungovala až do předčasných voleb v roce 1998 (Šanc 2005: 132).

3.2.1 Deklaratorní dokumenty

Nyní přiblížím volební programy jednotlivých stran menšinové koaliční vlády⁴³ a programové prohlášení vlády, ale i programy opoziční ČSSD a KSČM.

Trestní politice se volební program ODS pro volby do PSP ČR 1996 věnuje v části nazvané „Bezpečnost občanů“. ODS zde hovoří o nutnosti stanovení zásad rekodifikace stávajících kodexů trestního práva hmotného a procesního, tj. trestního zákona a trestního řádu. V rámci budoucí podoby trestního zákona by měly být trestné činy více rozlišovány podle jejich závažnosti, trestní řízení by mělo být rozděleno do více typů na základě podrobnější kategorizace závažnosti, resp. nebezpečnosti trestných činů. Pokud se bude jednat o méně závažnou trestnou činnost, tak by trestní řízení mohlo probíhat rychleji v tzv. zkráceném řízení, čehož chce ODS dosáhnout změnami v platném trestním řádu a zároveň se mu chce věnovat v diskuzi o rekodifikaci hlavních trestněprávních kodexů. ODS dále deklaruje cíl rozšířit alternativní tresty o nové instituty (a to i v případě různých přestupků) jako je peněžitá sankce, výkon veřejně prospěšných prací či zadržení průkazu dokládajícího určité oprávnění. ODS chce dále navrhnout zkrácení projednávání přestupku, díky kterému bude možné vydat řádné rozhodnutí na místě bez nutnosti dořešení daného přestupku ve správním řízení. Za své hlavní priority ODS považuje boj s organizovaným zločinem a kriminalitou spojenou s migrací cizinců. V boji proti organizovanému zločinu chce dosáhnout prohloubení spolupráce

orgány činnými v trestním řízení prostřednictvím sdílení metod a zkušeností z jejich dosavadní činnosti, doplněné o změny zakotvené nově přijatými zákony (např. zpřístupnění bankovního tajemství v odůvodněných případech atd.). ODS se chce v neposlední řadě zasadit o tvrdší postihování rasově motivovaných trestných činů⁴⁴.

Volební program ČSSD pro volby do PSP ČR v roce 1996 čítá celkem dva dokumenty. Jeden nese název „Lidskost proti sobectví“ a druhý, obsáhlejší, nese název „Východiska volebního programu ČSSD“.

Ve Východiscích volebního programu ČSSD se strana věnuje trestní politice v XVI. kapitole s názvem „Bezpečnost: boj proti zločinu“. ČSSD zde akcentuje důležitost zavedení přestupkových soudů s možností ukládat krátkodobé tresty odnětí svobody či veřejně prospěšné práce, stejně tak jako hovoří o nutnosti zvýšit úlohu poškozeného v trestním řízení a kompenzace jeho újmy⁴⁵. Ve volebním programu „Lidskost proti sobectví“ lze oproti předchozímu dokumentu nalézt konkrétnější cíle a návrhy řešení strany v boji proti kriminalitě, kdy avizují vůli zpřísnit postih pro korupční jednání, zavrženíhodných trestných činů, praní špinavých peněz a daňových úniků. Strana se chce taktéž věnovat problematice boje proti drogám a prostituci. Strana se chce aktivně zasadit o rozšíření alternativních trestů o nové instituty a zpřísnění podmínek výkonu trestu odnětí svobody⁴⁶.

Z volebního programu KSČM lze vyčíst důraz na boj proti organizovanému zločinu, boj proti korupci, současně se zde dočítáme o nutnosti nekompromisního odhalování a nutnosti zákonných postihů v případech nelegálního nabývání majetku a peněz, daňových úniků,

⁴³ KDU-ČSL a ODA měla v této vládě nezanedbatelný vliv, což můžeme pozorovat na skutečnosti, že obě dvě strany obsadily dohromady stejný počet ministerských křesel (osm) jako ODS (Novák 2004:327).

⁴⁴ ODS. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1996.pdf, 27. 2. 2014).

⁴⁵ ČSSD (1996). Východiska volebního programu ČSSD. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_vychodiska_1996.pdf, 27. 2. 2014).

⁴⁶ ČSSD (1996a). Lidskost proti sobectví. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_lidskost_sobectvi_1996.pdf, 27. 2. 2014).

zneužívání obchodních, bankovních a jiných operací k praní špinavých peněz získaných zejména z výroby a nakládání s omamnými a psychotropními látkami, dále v případech organizované prostituce a v případech mezinárodního terorismu. KSČM se také zmiňuje o potřebě vytvoření pracovních příležitostí pro odsouzené a důslednému uplatňování jejich pracovní povinnosti⁴⁷.

Volební program KDU-ČSL pro volby do PSP ČR 1996 nese název „Klidná síla – jistota, bezpečí“. Konkrétní cíle v oblasti trestní politiky zde nalezneme v kapitole pod názvem „Bezpečnost občanů“. KDU-ČSL by chtěla v následujícím volebním období prosadit uplatňování principu „třikrát a dost“, přičemž tento princip chce uplatňovat zejména v případech, kdy někdo opakovaně spáchá závažný trestný čin. Takové osobě by mělo být možné uložit doživotní trest⁴⁸, tedy dle platného práva trest nejvyšší. Strana se chce se dále zasadit o zpřísnění stávající podoby trestního zákona v případech týrání a zneužívání dětí a nelegální distribuce a výroby drog⁴⁹, a v případě mladistvých delikventů. Strana také proklamuje, že by ráda do trestního zákona prosadila novou skutkovou podstatu přečinu, dále by se ráda zasadila o zavedení možnosti ukládání „trestů s možností volby mezi krátkodobým trestem odnětí svobody nebo zaplacením pokuty“⁵⁰, od čehož si slibuje, že tak bude docházet k rychlejšímu postihování méně závažných deliktů. KDU-ČSL rovněž hovoří o potřebě zpřísnění podmínek výkonu trestu a potřebě zavádění komplexních resocializačních programů. Tvrdou represi chce strana uplatňovat v případě prokázaného terorismu a organizovanému zločinu, v tomto ohledu program nabízí řešení: „prohloubení mezinárodní součinnosti bezpečnostních složek, zpřísnění azylového zákona a

⁴⁷ KSČM (1996). Socialismus – šance pro budoucnost. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 28. 2. 2014).

⁴⁸ Poslanci KDU-ČSL se již v minulém volebním období snažili princip „třikrát a dost“ začlenit do trestního zákona prostřednictvím návrhu novely zákona podaného skupinou poslanců, viz první volební období PS ČR.

⁴⁹ Drogám KDU-ČSL věnovala jednu kapitolu volebního programu s názvem Stop drogám, kde nalezneme, že „KDU-ČSL bude usilovat o vytvoření zákonného rámce, který umožní postih šířitelů a za určitých podmínek i držitelů drog“ (KDU-ČSL 1996).

⁵⁰ KDU-ČSL (1996). Klidná síla – jistota, bezpečí. Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

podmínek pro dlouhodobý pobyt cizinců na území ČR⁵¹. KDU-ČSL svým volebním programem pro volby 1996 navazuje na svůj program z roku 1992, kdy zde můžeme pozorovat především důraz na represivní přístup v boji proti závažným trestním činům.

ODA ve svém volebním programu jednoznačně uvádí, o co hodlá v nastávajícím volebním období usilovat. ODA chce bojovat především proti organizovanému zločinu, daňovým únikům a korupci. Dále chce legislativně zakotvit nepropustnost hranic ČR pro východní mafie (blíže nespecifikováno o jaké konkrétní osoby by se mělo jednat a jaké prostředky by pro tento účel chtěla strana využít) a ráda by se zasadila o institucionalizaci pomoci obětem trestných činů. V programu ODA nabízí, jak chce těchto cílů dosáhnout, konkrétně se chce zasadit o přijetí zákona o nakládání se státním majetkem, zákona o státní službě, zkvalitnění zákona o střetu zájmů, (aby nedocházelo ke zneužívání postavení ústavních činitelů či prorůstání organizovaného zločinu do politické sféry) a prosazením nové právní úpravy ochrany utajovaných skutečností⁵².

V programovém prohlášení vlády se můžeme dočíst, že vláda „bude usilovat zejména o vyšší trestněprávní ochranu občanů, o rozšíření alternativních trestů a o posílení postavení poškozeného v trestním řízení“⁵³. V sekci II. s názvem „Vnitřní bezpečnost“ vláda deklaruje za jednu ze svých hlavních priorit legislativní činnost směrem ke „zprůsnění trestního postihu recidivistů, zajištění ochrany společnosti před novými formami trestné činnosti a přehodnocení systému trestních sazeb tak, aby ukládané tresty lépe vyjadřovaly nebezpečnost a závažnost spáchané trestné činnosti“⁵⁴. Dále se chce vláda zasadit o tvrdší a účinnější opatření proti nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek, jejich zneužívání a obchodu s nimi. S tímto souvisí i další z akceptovaných

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ODA (1996). Volební program ODA pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (<http://www.oda.cz/dokumenty/>, 28. 2. 2014).

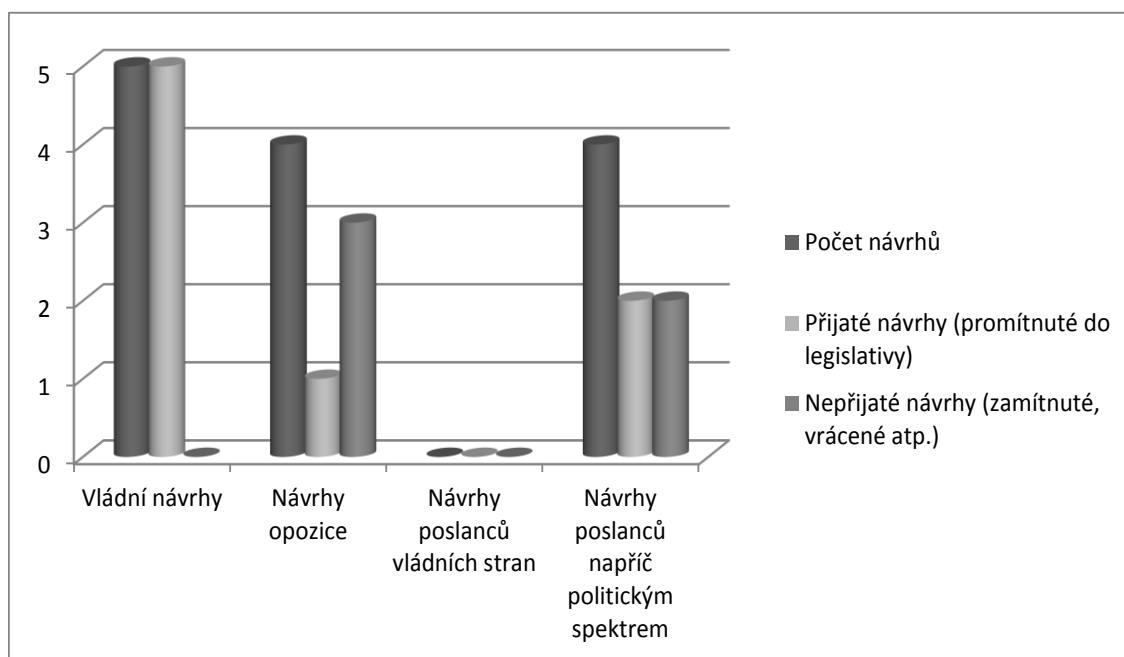
⁵³ Vláda ČR (1996). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 28. 2. 2014).

⁵⁴ Tamtéž.

bodů, boj s organizovaným zločinem. Vláda v neposlední řadě klade důraz na vytváření nástrojů pro boj proti korupci a závažné hospodářské trestné činnosti⁵⁵.

3.2.2 Návrhy zákonů ve volebním období PSP ČR 1996 – 1998

Během druhého volebního období PSP ČR vláda předložila čtyři návrhy zákonů do svého pádu dne 30. 11. 1997. Z opozičních poslanců byla co do počtu návrhů neaktivnější poslankyně Bebarová-Rujbrová (KSČM), která však ani v jednom případě neuspěla, tj. žádný z jí navržených zákonů se nakonec do legislativy nedostal. Na rozdíl od minulého volebního období PSP ČR zaznamenaly úspěch i tři návrhy zákonů předložené skupinou poslanců.

Zdroj: vlastní výpočty autorky na základě podkladů z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny ČR

Poznámka: Vláda předložila čtyři návrhy, všechny byly přijaty, ale dva z nich byly sloučeny do jednoho (zákon č. 112/1998 Sb.). Dále musíme u přijetí návrhu zákona opozičního poslance Matulky přihlédnout

⁵⁵ Tamtéž.

ke skutečnosti, že jeho návrh sice byl přijat, ale ve znění, které navrhovala vláda, viz níže.

Nyní se podíváme na naplňování deklarovaných cílů vlády a politických stran z oblasti trestní politiky.

Vláda ve svém programovém prohlášení klade důraz na rozšíření institutů alternativních trestů, posílení role poškozeného v trestním řízení, zpřísnění trestního postihu u recidivistů, přehodnocení trestních sazeb obecně a zavedení tvrdších opatření u trestných činů nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jejich zneužívání a obchodu s nimi. Vláda během svého krátkého působení stihla předložit návrh zákona o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti, který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 209/1997 Sb. Jedná se o první zákon, který se významně věnuje problematice obětí trestní činnosti⁵⁶, „jehož hlavním smyslem bylo nabídnout oběti násilného trestného činu finanční pomoc až do výše 150 000 Kč k částečné kompenzaci utrpěné újmy“ (Čírtková, Válková 2012: 212-213). V rámci projednávání tohoto návrhu zákona bylo v PSP ČR navrženo několik pozměňovacích návrhů, přičemž v případech, kdy vláda jako navrhovatel vyjádřila nesouhlasné stanovisko vůči danému pozměňovacímu návrhu, tento pak nebyl v následném hlasování přijat. Všechny přijaté pozměňovací návrhy zásadně nezměnily podobu a obsah projednávaného zákona, spíše se jednalo o upřesnění některých dílčích právních formulací v navrhovaném znění zákona⁵⁷. Pro přijetí návrhu se vyslovilo 177 poslanců napříč všemi stranami v PSP ČR, žádný z přítomných poslanců nehlasoval proti přijetí návrhu zákona⁵⁸. Ačkoliv tento záměr není jasně specifikován v programovém prohlášení vlády, tak důraz na pomoc obětem trestných činů nalezneme v programech vládní strany ODA, ale i opoziční ČSSD⁵⁹.

⁵⁶ V následujících letech prošel několika novelizacemi (viz níže).

⁵⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/012schuz/s012063.htm#r40>; <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t014302.htm>, 1. 3. 2014).

⁵⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=9761>, 1. 3. 2014).

⁵⁹ V tomto případě ale víme o nezanedbatelném vlivu ČSSD na koaliční vládu, viz výše.

Vláda rovněž předložila návrh novely trestního řádu, jehož hlavním cílem je „zjednodušení a zrychlení vydávacího řízení v rámci mezinárodní spolupráce v trestním řízení“⁶⁰. Návrh zákona proto zavádí institut zkráceného vydávacího řízení osoby do cizího státu k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu⁶¹. Vláda návrh předložila s ohledem na doporučení Rady Evropy. Zákon byl schválen PSP ČR a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 150/1997 Sb⁶².

Vláda se také zaměřila na boj s hospodářskou kriminalitou, což avizovala ve svém programovém prohlášení, a prosadila přijetí návrhu novely trestního zákona, který byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů jako zákon č. 253/1997 Sb⁶³. Novelizace se zaměřovala na oblast hospodářských a majetkových deliktů. Došlo tak k upřesnění některých stávajících skutkových podstat, ale přibyly i další týkající se porušování povinností v konkurzním řízení, při sjednávání a poskytování úvěrů atp. Přijetím zákona byla zavedena možnost upuštění od podmíněčného potrestání a v případě podmíněného odsouzení může být uložen dohled probačního úředníka⁶⁴.

Problematika hospodářské kriminality se ocitla také v hledáčku skupiny poslanců z ČSSD, která předložila návrh dílčí novelizace trestního zákona a trestního řádu. Konkrétně se jednalo o ustanovení nové skutkové podstaty trestného činu porušování povinnosti při provozu podniku, úvěrový a subvenční podvod či směnečný a šekový podvod⁶⁵. PSP ČR poslanecký návrh zákona zamítla již v prvním čtení⁶⁶. V tomto případě můžeme říci, že jejich návrh zákona naplňuje předmětnou část volebního programu ČSSD, kde strana uvádí nutnost zpřísnění postihů za praní špinavých peněz a daňové úniky.

⁶⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t009000.htm>, 1. 3. 2014).

⁶¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t009000.htm>, 1. 3. 2014).

⁶² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=90>, 1. 3. 2014).

⁶³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=220>, 2. 3. 2014).

⁶⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t022000a.htm>, 2. 3. 2014).

⁶⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t015500.htm>, 2. 3. 2014).

⁶⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=155>, 2. 3. 2014).

Nejpozoruhodnější vývoj zaznamenal návrh novelizace trestního zákona předložený poslancem Daliborem Matulkou⁶⁷ (KSČM). Návrh se soustředí na oblast drogové problematiky, jeho nosným tématem je zavedení trestnosti držení drog v jakémkoliv množství (tzv. nulová tolerance) i pro vlastní potřebu, a dále zpřísnění trestního postihu za trestné činy v oblasti drogové problematiky⁶⁸. Vláda k návrhu vyjádřila nesouhlas s odůvodněním, že tento návrh zákona řeší otázku přechovávání drog pro svou potřebu silně represivním způsobem („zjednodušenou kriminalizací“), což daný problém neřeší a přináší s sebou i možné negativní dopady (např. nárůst trestně stíhaných osob) a celkově tak nezapadá do udržitelného rámce postupné novelizace trestního práva směrem k moderním demokratickým vzorům. Vláda v tomto konkrétním návrhu novelizace postrádá jiné než represivní opatření daného problému⁶⁹. Vláda následně dne 19. 6. 1997 předložila PSP ČR návrh novelizace zákona o přestupcích a návrh novelizace trestního zákona⁷⁰, jejichž součástí byla mj. úprava platné legislativy v oblasti trestání pachatelů drogové kriminality⁷¹. Z vládního návrhu novelizace trestního zákona byla nakonec vyjmuta část týkající se právě drogové kriminality, a ta tak byla projednávána jako návrh poslance Matulky. Došlo tak k situaci, kdy návrh poslance Matulky sice byl schválen PSP ČR, ale obsahově se jednalo o návrh vládní (Přesličková 2008: 103-104). Návrh zákona vetoval prezident republiky, ale PSP ČR jeho veto přehlasovala a zákon byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 112/1998 Sb⁷². Nejvýznamnějším rozdílem oproti původnímu návrhu poslance Matulky, který navrhoval zavedení trestnosti držení drogy v jakémkoliv množství, je, že v přijatém zákoně došlo ke zmírnění z jakéhokoliv množství na množství větší než malé, které prosazovala vláda (Přesličková 2008: 103). Zde je ještě nutné dodat, že v rámci

⁶⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=179>, 3. 3. 2014).

⁶⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t017900.htm>, 3. 3. 2014).

⁶⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t017901.htm>, 3. 3. 2014).

⁷⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=220>, 3. 3. 2014).

⁷¹ V rámci tohoto rozsáhlého vládního návrhu novelizace trestního zákona byla řešena také oblast hospodářské a majetkové kriminality.

⁷² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=179>, 3. 3. 2014).

zákona č. 112/1998 Sb. byly zahrnuty i dva vládní návrhy, a to novely zákona o přestupcích a novely trestního zákona, který se týkal hospodářské a majetkové kriminality. Nejvýznamnější přínos zákona č. 112/1998 Sb. spočívá ve výše zmíněném novém přístupu k řešení drogové problematiky, o kterém vláda psala již ve svém programovém prohlášení (stejně jako ČSSD a vládní strana KDU-ČSL ve svém volebním programu). Pokud si položíme otázku, zdali vláda dostala svým cílům z programového prohlášení, pak můžeme konstatovat, že částečně ano. V tomto období měla negativní vliv na naplňování programového prohlášení vnitřní nestabilita vládní koalice a její následný pád, tedy nelze ji hodnotit tak komplexně jako předchozí vládu.

V druhém volebním období se také objevilo několik návrhů, které neodrážely priority volebních programů.

Poslanec Matulka jako jediný z KSČM předložil návrh zákona korespondující s prioritami volebního programu KSČM, ale nebyl osamoceným členem KSČM, jenž ve druhém volebním období PSP ČR využil svojí zákonodárnou iniciativu. Jeho kolegyně Bebarová-Rujbrová (KSČM) sněmovně předložila dva návrhy zákonů. Ten první se týkal dílčí novelizace trestního zákona, a ten druhý pak zákona o přestupcích. Oba návrhy cílily na zvýšení ochrany dětí a mladistvých. V případě novelizace trestního zákona velká část navrhovaných změn spočívala ve zvýšení trestní sazby za trestné činy páchané na dětech a mládeži⁷³. Vláda k návrhu vyjádřila nesouhlas s odůvodněním podobným u návrhu zákona předloženého poslancem Matulkou, tj. hlavním problémem tohoto návrhu byla nesystémovost a bezdůvodnost tohoto návrhu zákona. Vláda ve svém stanovisku rovněž uvedla, že se během roku 1997 bude projednávat rekonstrukce trestně právních předpisů, která neopomene zohlednit zvýšení ochrany dětí a mladistvých před trestnou činností⁷⁴. Návrh byl po prvním čtení v PS ČR poslankyni vrácen⁷⁵. V případě dílčí

⁷³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t012700a.htm>, 4. 3. 2014).

⁷⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t012701.htm>, 4. 3. 2014).

⁷⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=127>, 4. 3. 2014).

novelizace zákona o přestupcích Bebarová-Rujbrová usilovala o zavedení právních instrumentů na ochranu dětí a mladistvých před některými formami jednání, které by podle důvodové zprávy mohly narušit zdravý fyzicky a duševní vývoj dítěte. Rozšíření zákona zasahuje do několika jeho částí (§ 28 Přestupky na úseku práce a sociálních věcí, § 29 Přestupky na úseku zdravotnictví, § 30 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomániemi) a zároveň nový § 33 Přestupky na úseku ochrany mládeže před mravním narušením, který by umožnil udělení pokuty osobám, které např. poskytnou osobám mladším patnácti let prakticky jakékoliv výrobky (tisk, film atd.), které jsou nemravné, či nabádají k trestné činnosti, rasismu a „zesurovnění“⁷⁶. Vláda k tomuto návrhu vyjádřila nesouhlas s odůvodněním, že pojmy jako např. „zesurovnění“ či „nemravné výrobky“ jsou právně neurčité a vágně definované, tudíž by vznikl problém s reálným vynucováním zákona. Dále vláda poukázala na již existující právní úpravu některých navrhovaných ustanovení⁷⁷. Návrh zákona byl nakonec zamítnut v prvním čtení v PS ČR⁷⁸.

Jistých změn dostal v tomto období také trestní řád zejména díky iniciativě několika poslanců napříč politickým spektrem. Jejich návrh novely trestního řádu rozšiřuje podmínky vzetí do vazby obviněného, konkrétně přidává důvod, za který je možné vzít obviněného do vazby (pokud „dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou dostatečné⁷⁹ důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný“⁸⁰). Dále návrh prodloužil lhůtu od zadržení obviněného nebo podezřelého z trestného činu do jeho předání soudu z 24 hodin na 48 hodin⁸¹. Zde je nutné zmínit, že k prodloužení výše zmíněné lhůty bylo nutné přijmout návrh na změnu Listiny základních práv a svobod v této

⁷⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t012600.htm>, 4. 3. 2014).

⁷⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t012601.htm>, 4. 3. 2014).

⁷⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/usneseni/u0275.htm>, 4. 3. 2014).

⁷⁹ Pozměňovací návrh ústavně právního výboru změnil slovo dostatečné na zřejmé.

⁸⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t037200.htm>, 5. 3. 2014).

⁸¹ Tamtéž.

věci, což se také stalo krátce před třetím čtením výše zmíněného návrhu poslanců (Přesličková 2008: 110). Polouřednická Tošovského vláda s návrhem nesouhlasila, jelikož nesouhlasila ani s návrhem ústavního zákona, kterým se mění Listina základních práv a svobod⁸². Návrh byl ale přesto PSP ČR přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 166/1998 Sb⁸³.

3.3 Třetí volební období PSP ČR 1998 – 2002

V červnu roku 1998 se uskutečnily předčasné volby, ve kterých zvítězila ČSSD, na druhém místě skončila ODS, dále se do PSP ČR probojovala US, KDU-ČSL a KSČM (Šanc 2005: 135).

Po několika neúspěšných jednáních o vytvoření vlády, která by měla dostatečnou podporu PSP ČR pro vyslovení důvěry, uzavřela ODS s ČSSD tzv. Opoziční smlouvu⁸⁴. Na základě výsledků voleb a uzavření opoziční smlouvy mezi ODS a ČSSD byla ustavena menšinová jednobarevná vláda závislá na smluvně-opozičním partnerovi z ODS v čele s premiérem Milošem Zemanem z ČSSD⁸⁵ (Just 2012: 407-408).

3.3.1 Deklaratorní dokumenty

Stejně jako u předešlých období se nejdříve podíváme na programy politických stran zastoupených v PSP ČR mezi lety 1998 a 2002. Začneme vítěznou ČSSD, podíváme se na programy ODS, KDU-ČSL a KSČM. Závěrem se podíváme na programové prohlášení vlády.

Ve volebním programu ČSSD pro volby do PSP ČR 1998 deklaruje, že připraví a prosadí novelizace zákonů „za účelem zrychlení a zkvalitnění trestního řízení a zvýšení možnosti postihu ekonomických

⁸² PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t037201.htm>, 5. 3. 2014).

⁸³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=2&T=372>, 5. 3. 2014).

⁸⁴ Opoziční smlouva umožnila ČSSD sestavit menšinovou vládu a ODS získat významné posty v Parlamentu ČR (Šanc 2005: 136).

⁸⁵ Vládní posty obsadili členové ČSSD, jedinou výjimkou byl Otakar Motejl, kterého v roce 2000 nahradil na postu ministra spravedlnosti opět nestraník (Just 2012:407).

trestných činů, organizovaného zločinu a obchodu s drogami⁸⁶. ČSSD také klade důraz na boj proti korupci⁸⁷.

ODS se ve svém volebním programu věnuje detailněji oblasti trestní politiky, nežli je tomu v případě ČSSD. ODS klade důraz na potlačování organizovaného zločinu, terorismu a nelegálního šíření drog. Dále by ráda zpřísnila vybrané tresty za trestné činy vraždy, loupeže, vydírání, znásilnění a šíření drog. Dalším klíčovým bodem programu ODS je problematika účinné ochrany svědků s cílem minimalizovat poškozování nevinných. ODS se také chce zasadit o vyšší míru využívání alternativních trestů pro pachatele méně závažných trestných činů, zároveň ale prosazuje přísnější postih u recidivistů a v případech projevů rasového násilí. Speciální pozornost si zaslouží bod „sčítání trestů za více trestných činů, častější využívání výjimečných trestů a vyloučení možnosti podmíněčného propuštění u nejzávažnějších trestných činů“⁸⁸, kterým se ODS nechala inspirovat v systému anglosaského práva. Tímto bodem ODS volá po posílení významného prvku retributivní justice. ODS v programu dále akcentuje snížení věkové hranice trestní odpovědnosti a zpřísnění postihů za daňové trestné činy, přičemž upozorňuje i na nutnost reflektovat nové druhy kriminality, mezi které řadí ekonomickou kriminalitu a kriminalitu v oblasti duševního vlastnictví. V této souvislosti hovoří o nových specifických kriminálních činech, ale již neuvádí, které konkrétní činy má na mysli. Strana se zabývá i otázkou institutu vazby, který by měl být vhodně rekodifikován, aby nedocházelo ke zneužívání tohoto institutu⁸⁹. Z volebního programu ODS tedy můžeme vyčíst důraz na zpřísnění trestní politiky a tedy důraz na její represivní složku. Zároveň zde ale nalezneme i některé prvky restorativního přístupu, konkrétně např. v případech méně závažných trestných činů.

⁸⁶ ČSSD (1998). Společně s vámi pro lepší budoucnost. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 (<http://www.cssd.cz/data/files/2000-volebni-program-a-prohlaseni-vlady-1998-tisk.pdf>, 8. 3. 2014).

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ ODS (1998). Hlavu vzhůru. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1998.pdf, 8. 3. 2014).

⁸⁹ Tamtéž.

KDU-ČSL ve svém volebním programu věnuje jednu část zpřísnění restrikce výroby drog a jejich distribuce, poukazuje zde na svou aktivní činnost v této oblasti za minulé volební období. Vyjadřuje nespokojenost, že návrh nebyl přijat a deklaruje, že bude usilovat znovu o jeho prosazení. V části s názvem „Spravedlnost a bezpečnost“ avizuje, že bude podporovat sblížování českého právního řádu s právem EU, dále chce snížit procesní náročnost u méně závažných deliktů a zavedení nedbalostních majetkových trestných činů. Stejně jako ostatní strany chce bojovat proti korupci a organizovanému zločinu. KDU-ČSL klade důraz na zvýšení represivních opatření v boji s kriminalitou. Strana také dodává, že nepodceňuje ani ostatní kriminalitu jako jsou kapsáři, zloději, překupníci drog a násilná kriminalita. V tomto případě ale neuvádí, co si pod pojmem „nepodceňujeme“ reálně představuje⁹⁰.

KSČM otevřeně hovoří o nutnosti posílit represivní opatření proti kriminalitě s důrazem na organizovaný zločin a drogy, zároveň chce „rozšířit možnosti zákonného postihu nelegálního nabývání peněz, daňových úniků, praní špinavých peněz, obchodu s lidmi a drogami, organizovaného zločinu a terorismu“⁹¹. KSČM se v tomto období chce aktivně zasadit o zpřísnění postihování prokázané korupce a zvýšení ochrany obětí a svědků zločinu⁹². KSČM na rozdíl od ČSSD a ODS v programu uvádí spíše jen výčet toho, co je nutné splnit, aby byl poctivý občan spokojený, kdežto ČSSD a ODS v programu sice také hovoří o tom, co je nutné splnit, ale současně u větší části výčtu uvádí, že již připravuje konkrétní legislativní opatření či novelizace.

Programové prohlášení menšinové vlády ČSSD akcentuje zesílení boje proti ekonomické kriminalitě (mj. daňové a úvěrové podvody), praní špinavých peněz, korupci, boje proti organizovanému zločinu a obchodu s drogami. Vláda bude předkládat komplexní zákony s ohledem na

⁹⁰ KDU-ČSL (1998). Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

⁹¹ KSČM (1998). Jiní o lidech, my s lidmi. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 8. 3. 2014).

⁹² Tamtéž.

harmonizaci českého práva s právem EU. Dále vláda hodlá zavést trestnost nedbalostních hospodářských deliktů, požaduje tvrdě postihovat projevy rasismu a etnické nesnášenlivosti a přísněji trestat pachatele rasově motivovaných trestných činů⁹³. Programové prohlášení vlády nastoluje stejné priority jako program ČSSD, ale zároveň v prohlášení přibyl důraz na tvrdé postihování rasově motivovaných trestných činů, což obsahuje volební program ODS. Promítnutí programu ODS do programového prohlášení vlády může být ovlivněno povolebním vyjednáváním, které vyústilo ve vznik tzv. Opoziční smlouvy.

3.3.2 Návrhy zákonů ve volební období PSP ČR 1998 – 2002

Vláda byla v tomto období aktivní a předložila celou řadu návrhů zákonů, které byly rozsáhlejšího charakteru. Vládní návrhy předložené sněmovně v tomto období můžeme rozdělit do tří hlavních okruhů. První okruh se soustředí na oblast vězeňství, druhý na dílčí novelizaci trestního zákona (popř. zákona o přestupcích). Třetím okruhem je dílčí novelizace hlavního kodexu trestního práva procesního, tj. trestního řádu. Převážná většina vládních návrhů zákonů úspěšně prošla celým legislativním procesem, a tudíž se promítla do platné legislativy.

V rámci prvního okruhu vláda předložila koncem roku 1998 vládní návrh novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody⁹⁴. V důvodové zprávě vláda uvádí tři hlavní cíle, k jejichž dosažení návrh směřuje. Jedná se o snahu dosáhnout vyšší účinnosti trestu odnětí svobody spolupůsobením a pozitivní motivací odsouzených (např. návrh obsahuje rozšíření kázeňských odměn pro odsouzené), o snahu prohloubit diferenciaci výkonu trestu odnětí svobody a více zapojit obce a nestátní subjekty do účasti na zajišťování výkonu trestu⁹⁵. Po přijetí menších úprav obsažených v pozměňovacích návrzích byl návrh schválen. Pro návrh

⁹³ Vláda ČR (1998). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 8. 3. 2014).

⁹⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=89>, 10. 3. 2014).

⁹⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=89>, 10. 3. 2014).

hlasovalo 168 poslanců napříč politickým spektrem v PSP ČR, proti návrhu nikdo nehlasoval⁹⁶. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 169/1999 Sb⁹⁷. Dalším vládním návrhem v oblasti vězeňství byl návrh novely zákona o výkonu vazby předložený v lednu roku 2000⁹⁸. V důvodové zprávě vláda uvádí, že cílem novely je legislativní úprava pro lepší životní podmínky obviněných ve výkonu vazby. Návrh byl přijat s výsledkem 167 pro a 1 proti (z ODS)⁹⁹. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 208/2000 Sb¹⁰⁰. Ačkoliv vláda předložila a prosadila výše zmíněné novelizace, tak je nutné podotknout, že tento záměr nedeklarovala ve svém programovém prohlášení, ani jej neobsahuje volební program ČSSD.

V rámci druhého okruhu vláda předložila návrhy dílčích novelizací trestního zákona a zákona o přestupcích. Již dne 23. 10. 1998 vláda předložila sněmovně návrh novely trestního zákona¹⁰¹. Návrh se zaměřoval na zpřísnění postihu korupce a úplatkářství a doplnění definice úplatku (Nečada 2000: 18). Součástí návrhu bylo mj. zavedení nové skutkové podstaty trestného činu nedovoleného nakládání s krví, tkáněmi a orgány. Na základě schváleného pozměňovacího návrhu Výboru pro sociální politiku a zdravotnictví došlo k vypuštění této části s tím, že by bylo vhodnější projednat ji s novelou zákona o péči o zdraví lidu¹⁰². Následně proběhlo hlasování na 10. schůzi PSP ČR, přičemž 133 poslanců hlasovalo pro návrh a 50 poslanců proti návrhu. Z 55 poslanců ODS hlasovalo 50 proti a pouze 5 poslanců pro návrh. Poslanci z ostatních stran hlasovali pro přijetí návrhu¹⁰³. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 96/1999 Sb¹⁰⁴. Jak bylo uvedeno výše, tak hlavním smyslem návrhu bylo zpřísnění postihování korupce, které ve svých

⁹⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=14163>, 10. 3. 2014).

⁹⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=89>, 10. 3. 2014).

⁹⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=518>, 10. 3. 2014).

⁹⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=18748>, 10. 3. 2014).

¹⁰⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=518>, 10. 3. 2014).

¹⁰¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=53>, 11. 3. 2014).

¹⁰² PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010252.htm>, 11. 3. 2014).

¹⁰³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=13627>, 11. 3. 2014).

¹⁰⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=53>, 11. 3. 2014).

programech deklarovali všechny výše zmíněné strany, stejně jako jej obsahuje programové prohlášení vlády.

S větší podporou v PSP ČR se setkal další vládní návrh novely trestního zákona, pro jehož přijetí hlasovalo 147 poslanců a proti hlasovali 3 poslanci¹⁰⁵. Zákon tak byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 134/2002 Sb.¹⁰⁶. Novela upravila definici zločinného spolčení, jelikož z ní vypustila část, že znakem takového spolčení je zaměření na dosahování zisku, což vylučovalo zločinná spolčení za účelem terorismu atp. Do trestního zákona byly zařazeny nové skutkové podstaty trestného činu křivého tlumočení, padělání a vystavování nepravdivých lékařských zpráv, posudků a nálezů, poškozování lesa těžbou, nakládání s nebezpečnými odpady, neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami či legalizace výnosů z trestné činnosti. Změny dostal i název trestného činu obchodování se ženami na trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku, čímž byla skutková podstata rozšířena na muže i děti (Nečada 2008: 209-210). Novelizace tak umožnila postihovat nové trestné činy, ale hlavně poskytla další možnost postihování zločinných spolčení. Tím byly posíleny možnosti boje proti organizovanému zločinu, který je opět předmětem všech volebních programů i programového prohlášení vlády.

Posledním vládním návrhem spadajícím do druhého okruhu je novela zákona o přestupcích. Předmětem návrhu je rozšíření zákona o přestupcích o nové skutkové podstaty a upřesnění stávajících skutkových podstat, přičemž součástí návrhu je i zvýšení některých dosavadních pokut za spáchání přestupku. Jak uvádí důvodová zpráva, tak nové skutkové podstaty se týkají několika oblastí, jako je doprava, používání výbušnin, přestupky na úseku matrik, a část z nich vyplývá z již nově

¹⁰⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=28158>, 11. 3. 2014).

¹⁰⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&T=972>, 11. 3. 2014).

přijatých zákonů¹⁰⁷. Pro návrh hlasovalo 162 poslanců a proti nehlasoval nikdo¹⁰⁸. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 62/2002 Sb¹⁰⁹.

Třetím okruhem je dílčí novelizace hlavního kodexu trestního práva procesního, tj. trestního řádu. Nejvýznamnější vládní návrh této oblasti představuje rozsáhlá novela, pro jejíž přijetí hlasovalo 169 poslanců a nikdo nehlasoval proti¹¹⁰. Zákon vyhlášen byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 265/2001 Sb¹¹¹. Novelizace zákonu byla velmi rozsáhlá a zásadně měnila dosavadní podobu trestního řádu, a proto zde ve stručnosti popíši, co nejvýznamnějšího tato novela přinesla. Novela zavedla diferenciaci jednotlivých forem přípravného řízení, kdy nabízí i tzv. zkrácené přípravné řízení u určitých typů deliktu, přičemž na toto řízení navazuje zjednodušené řízení před samosoudcem (Zeman a kol. 2008: 12). V rámci zkráceného přípravného řízení byl také zřízen nový institut tzv. nesporných skutečností, který také přispívá ke zrychlení trestního řízení (Zeman 2008: 178). Dále došlo také ke zvýšení hranice výše škody, což umožňuje řešit více případů v přestupkovém řízení. (Přesličková 2008a: 127-128). Novelizací byly zpřísněny rovněž podmínky pro vzetí do vazby za méně společensky nebezpečné trestné činy¹¹². A v neposlední řadě byly významně upraveny některé zvláštní způsoby dokazování např. konfrontace, rekognice, rekonstrukce atp. a dále byly upřesněny podmínky pro použití odposlechů pro jiný trestný čin, než za jakým byl odposlech pořízen (Zeman 2008: 165, 167). V případě této novely trestního řádu můžeme říci, že vláda opět projevila významnou snahu zrychlit a zkvalitnit trestní řízení. Zajímavé ale na této novele je zavedení úpravy vazebního řízení, aby nedocházelo k vzetí do vazby u takového množství osob i v případech méně závažné trestní činnosti. Touto otázkou se zabývala ve volebním programu pouze jedna z politických stran zastoupených v PSP ČR v období 1998 až 2002, a to je ODS. Byť

¹⁰⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=870&ct1=0>, 11. 3. 2014).

¹⁰⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=26631>, 11. 3. 2014).

¹⁰⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=870>, 11. 3. 2014).

¹¹⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=25584>, 12. 3. 2014).

¹¹¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=785>, 12. 3. 2014).

¹¹² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>, 12. 3. 2014).

se tedy jedná o vládní návrh novely trestního řádu, tak opět vidíme promítnutí cílů z volebního programu opoziční strany ODS. Z toho si opět můžeme vyvodit, že ODS měla jistý vliv na tvorbu trestní politiky v tomto období, i když nebyla vládní stranou.

Ve třetím volebním období byly ještě přijaty dvě novelizace trestního řádu, ale již nebyly tak rozsáhlé a zásadního charakteru jako výše zmíněná novelizace. Jednalo se o zákon č. 200/2002 Sb.¹¹³, kde došlo k dílčím úpravám kvůli budoucí aplikaci Schengenské prováděcí úmluvy¹¹⁴, a o zákon č. 226/2002 Sb.¹¹⁵, jenž doplnil a zpřesnil postup při využívání elektronického podpisu v oblasti trestního řízení¹¹⁶.

Vláda rovněž postoupila k projednání návrh zákon o zvláštní ochraně svědků, který se vymyká výše popsaným třem okruhům, ale pro trestní politiku má význam, jelikož usiluje o zvláštní ochranu nejen svědků, ale i dalších osob v souvislosti s trestním řízením, čímž se sleduje vyšší účinnost při objasňování závažných trestných činů a organizovaného zločinu¹¹⁷. Pro návrh hlasovalo 152 poslanců a proti nehlasoval nikdo¹¹⁸. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 137/2001 Sb.¹¹⁹. Jedná se tedy o další z přijatých zákonů, které přispívají efektivnějšímu boji proti organizovanému zločinu, jakožto jedné z priorit volebních programů politických stran.

Úspěch ale zaznamenaly i návrhy zákonů vzešlých z poslanceckých iniciativ. U některých z nich se na chvíli zastavíme.

Velmi početná skupina poslanců z řad ODS, KDU-ČSL a US prosadila přijetí návrhu novely trestního zákona, který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 405/2000 Sb.¹²⁰. Novela zavádí novou formulaci

¹¹³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&T=1140>, 12. 3. 2014).

¹¹⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1140&ct1=0>, 12. 3. 2014).

¹¹⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=1225>, 12. 3. 2014).

¹¹⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1225&ct1=0>, 12. 3. 2014).

¹¹⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=697&ct1=0>, 12. 3. 2014).

¹¹⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=24723>, 12. 3. 2014).

¹¹⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=697>, 12. 3. 2014).

¹²⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=599>, 12. 3. 2014).

dvou skutkových podstat trestného činu, které jsou nazvány jako „Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod“ a „Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka“. „Navíc do trestního zákona vložila nový § 261a, postihující toho, kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti“ (Nečada 2008: 208). Ačkoliv vláda ve svém programovém prohlášení hovoří o nutnosti postihovat projevy rasismu a etnické nesnášenlivosti, tak k původnímu návrhu vyjádřila nesouhlas zejména kvůli legislativním nedostatkům¹²¹ a tvrzením, že již platná úprava zcela naplňuje požadavky mezinárodních smluv. Vláda dále uvedla, že si tato problematika zaslouží mimořádnou pozornost, ale konkrétní úpravu chce vláda řešit až v rámci rekodifikace trestního zákona¹²². Pro přijetí návrhu novely hlasovalo 99 poslanců (ODS, KDU-ČSL, US a 4 poslanci z ČSSD), proti návrhu hlasovali všichni poslanci z KSČM a drtivá většina poslanců z ČSSD¹²³. Poslanci vládní strany se tedy přiklonili k názoru vlády a návrh nepodpořili.

Jako další příklad úspěšné poslancecké iniciativy můžeme uvést návrh novely trestního zákona předložený početnou skupinou poslanců z ODS, ČSSD a KDU-ČSL. Jednalo se o novelizaci, které zavedla novou skutkovou podstatu trestného činu, který můžeme označit jako sprejerství ve smyslu poškození cizí věci¹²⁴. I přes nesouhlas vlády byl zákon schválen a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 139/2001 Sb.¹²⁵. Pro přijetí návrhu hlasovalo 100 poslanců zejména z ODS, KDU-ČSL a ČSSD, proti návrhu hlasovalo 53 poslanců napříč politickým spektrem, přičemž nejvíce poslanců bylo z KSČM a US¹²⁶. Vzhledem k tomu, že se mezi předkladateli figurují i poslanci z KDU-ČSL, tak se lze přiklonit k tomu, že se snažili naplnit část svého volebního programu, kde hovoří o

¹²¹ Některé legislativní nedostatky, na které upozornila vláda, byly odstraněny pozměňovacími návrhy.

¹²² PSP ČR (<http://www.psp.cz/eknih/1998ps/tisky/t059901.htm>, 12. 3. 2014).

¹²³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=19944>, 12. 3. 2014).

¹²⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=635&ct1=0>, 12. 3. 2014).

¹²⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=635&sp=1>, 12. 3. 2014).

¹²⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=24423>, 12. 3. 2014).

nepodceňování i jiné kriminality, než kterou uvádí ve svém programu. V tomto případě se nejedná o závažný trestný čin, ale specifický druh kriminality. Zároveň je nutné říci, že výše zmíněné volební programy KDU-ČSL se kloní k represivním opatřením i u méně závažné kriminality, kterou tzv. „sprejerství“ bezesporu je.

Posledním z významných poslaneckých iniciativ je návrh novely trestního zákona poslance I. Langeru (ODS) dne 14. 9. 2000¹²⁷. Cílem návrhu zákona je upravit skutkovou podstatu trestného činu znásilnění tím, že za tento trestný čin budou pachatelé postihováni bez ohledu na pohlaví oběti, a zároveň se rozšíří možnost postihnout i pachatele, kteří se znásilnění dopustili jinou formou než souloží¹²⁸. Z toho vyplývá, že v případě znásilnění není důležitá forma, ale primárně jde o sexuálně motivované násilí. Pro návrh hlasovalo 138 poslanců a nikdo nebyl proti¹²⁹. Zákon vyhlášen pod č. 144/2001 Sb¹³⁰. Volební program ODS avizuje, že strana chce dosáhnout zvýšení trestu za trestný čin znásilnění. Langerovi se tento bod programu podařilo naplnit, i když k tomu nedošlo přímočaře a nebylo to hlavním důvodem předložení návrhu. Nicméně podle právní úpravy před přijetím jeho návrhu byli pachatelé „znásilnění bez uskutečnění pohlavního styku“ trestáni za omezování osobní svobody či jiné trestné činy, za které ale bylo možné pachateli udělit mnohem nižší trest, než když je trestný čin kvalifikován jako znásilnění. Z tohoto důvodu můžeme říci, že návrh Langeru směřoval k naplnění jednoho z bodů volebního programu ODS.

V rámci trestní politiky je nutné zmínit přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, díky kterému byla zakotvena možnost profesionální a institucionalizované mediace mezi obviněným a poškozeným. Návrh předložila vláda a v důvodové zprávě uvádí, že „[t]restní právo vychází ze zásady pomocné úlohy trestní represe, která znamená, že státní donucení trestněprávními prostředky je třeba používat

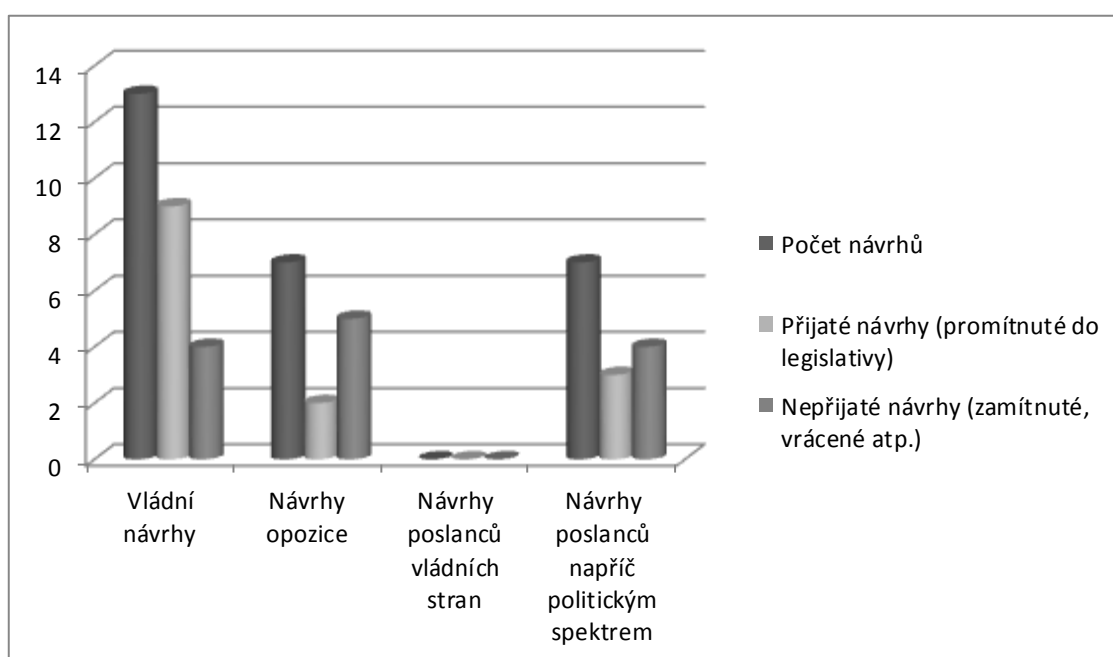
¹²⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&T=718>, 13. 3. 2014).

¹²⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=718&ct1=0>, 13. 3. 2014).

¹²⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=24760>, 13. 3. 2014).

¹³⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&T=718>, 13. 3. 2014).

pouze tehdy, když neexistuje jiné řešení, jak dosahovat souladu chování lidí s právem¹³¹. Zákon o Probační a mediační službě představuje alternativu pro uložení trestu odnětí svobody u méně závažných trestných činů, kdy se primárním cílem stává kompenzace škody a jiné újmy způsobené oběti trestného činu než potrestání pachatele (Rozum 2003: 41). Probační a mediační služba také vykonává dohled nad obviněným, pokud soud rozhodl, že vazba bude nahrazena probačním dohledem¹³². Přijetí tohoto zákona znamenalo významný posun k restorativní koncepci justice.

Zdroj: vlastní výpočty autorky na základě podkladů z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny ČR

Z grafu je patrná vysoká úspěšnost vládních návrhů zákonů. Stejně tak můžeme pozorovat vysoký počet poslaneckých návrhů zákonů.

¹³¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=542&CT1=0>, 13. 3. 2014).

¹³² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=542&CT1=0>, 13. 3. 2014).

3.4 Čtvrté volební období PSP ČR 2002 – 2006

V červnových volbách v roce 2002 opět zvítězila ČSSD, druhé místo obsadila ODS, na třetím místě skončila KSČM a posledním subjektem, který se dostal do PSP ČR, byla Koalice KDU-ČSL s US-DEU, přičemž značnou převahu v této koalici měla KDU-ČSL, která díky preferenčním hlasům získala více než dvě třetiny poslaneckých křesel z celkově získaných pro celou koalici. V červnu roku 2002 byla sestavena vládní koalice ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU v čele s premiérem Vladimírem Špidlou (ČSSD), koaliční vláda v PSP ČR disponovala těsnou většinou 101 hlasy (Černý 2006: 86-87). Během tohoto volebního období došlo ke dvěma rekonstrukcím předchozí vlády vč. výměny premiéra z řad ČSSD, ale všechny tyto vlády byly tvořeny stejnými politickými stranami, tj. ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. V premiérském křesle se vystřídaly celkem tři osoby, a to Vladimír Špidla, Stanislav Gross a Jiří Paroubek (ČSSD) (Černý 2006: 92). Pro potřeby této práce nejsou podstatné tyto personální změny, důležitým jednotícím momentem je fakt, že přestože vlády se střídaly, strany vládní koalice nikoliv.

3.4.1 Deklaratorní dokumenty

Nejdříve si představíme body zaměřující se na oblast trestní politiky ve volebních programech vítězné ČSSD, dále ODS, KSČM, KDU-ČSL a na závěr kapitoly zanalyzuji tři programová prohlášení vlády, která vznikla ve čtvrtém volebním období PSP ČR.

ČSSD pojala svůj volební program pro volby do PSP ČR 2002 poněkud netradičně. Program totiž není členěn dle různých oblastí veřejných politik. Na začátku každé části programu nás strana nejdříve stručně seznámí se svým potencionálním voličem, kde uvede jeho věk, zaměstnání a přání, která bych chtěl uskutečnit v následujícím volebním období. Strana na to následně reaguje a nabízí možná řešení, jak voličovo přání vyplnit. Program se v žádné své části nevěnuje trestní politice jako takové. Z programu lze vyčíst pouze velmi vágně

formulovaná hesla, tj. že se ČSSD bude soustředit na potírání kriminality, bude bojovat proti korupci, ekonomickým mafiím a zločinu vůbec¹³³.

Volební program ODS je sice obsáhlejší a lépe členěný než program ČSSD, ale to neplatí pro oblast trestní politiky. ODS zde pouze konstatuje, že nejpálčivějším problémem v oblasti trestní politiky je vzrůstající násilná trestná činnost, ale dále již z tohoto prohlášení nic konkrétního, např. nějaký návrh řešení, potřeba novelizovat nějaký konkrétní věcně související zákon, nevyvozuje¹³⁴.

KDU-ČSL měla pro volby do PSP ČR 2002 společný koaliční program s US-DEU. Volební program Koalice se trestní politice věnuje zevrubněji než je tomu v případě programů ČSSD a ODS. Za klíčové problémy trestní politiky považují stále nedostatečně efektivní boj proti korupci, organizovanému zločinu, obchodu s lidmi, internetové kriminalitě, hospodářské a finanční kriminalitě. Koalice si za cíl vytyčila prosazení zjednodušení soudního řízení, omezení trestní imunity ústavních činitelů a zrušení přestupkové imunity. V programu se stejně jako ve volebním programu KDU-ČSL pro volby do PSP ČR 1998 znovu objevuje formulace, že strana nepodceňuje ochranu společnosti před ostatní kriminalitou, kam zařazuje krádeže a různé formy násilí a ohrožení. Koalice chce také prosadit snížení věku trestní odpovědnosti z 15 na 14 let. Dále se chce strana zasadit o změnu platné trestní legislativy s cílem znemožnit možnost podmíněného propuštění odsouzených k výjimečnému trestu¹³⁵.

KSČM ve svém volebním programu poukazuje na nutnost bojovat proti korupci, organizovanému zločinu a hospodářské kriminalitě. Dále chce zavést bodový systém řešení dopravních přestupků a postihovat užívání omamných a psychotropních látek u řidičů. Za nezbytné dále

¹³³ ČSSD (2002): Člověk na prvním místě. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_2002.pdf, 9. 3. 2014).

¹³⁴ ODS: Volební desatero. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf, 9. 3. 2014).

¹³⁵ KDU-ČSL (2002). Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

považuje řešení otázky efektivity činnosti orgánů činných v trestním řízení¹³⁶.

Ve čtvrtém volebním období máme k dispozici mimořádně tři programová prohlášení vlády. Podíváme-li se na oblast trestní politiky zpracované ve všech třech dokumentech, zjistíme, že se obecně programová prohlášení od sebe moc neliší, tím pádem z výše uvedených důvodů nebudu u zpracovávaných návrhů zákon reflektovat, která konkrétní vláda byla jejich předkladatelem.

V programovém prohlášení Špidlovy vlády je kladen důraz na boj proti korupci a závažné hospodářské kriminalitě, boj proti organizovanému zločinu v oblasti informačních technologií, trestné činy proti životnímu prostředí, problematiku obchodu se ženami, převaděčství a obchod se zbraněmi. Dále se chce vláda zaměřit na zpřísnění postihování pachatelů rasově motivovaných trestných činů. Vláda avizuje, že předloží návrh nového kodexu trestního práva hmotného, tzv. trestní zákoník. Vláda se dále soustředí „na účinný postih organizovaného zločinu, korupce, terorismu, sexuálního, zejména komerčního zneužívání dětí a obchodu s lidmi“¹³⁷. V souvislosti s organizovaným zločinem chce vláda zavést institut korunního svědka. Dále by se vláda chtěla zasadit o účinnější boj proti drogové kriminalitě, potírání organizovaného zločinu, pouliční kriminality, ale i na ozbrojené loupeže či krádeže různého typu. Vláda také vyjádřila nespokojenost se současným postavením obětí kriminality a bude usilovat o zlepšení jejich postavení v systému trestní justice. Program také uvádí nutnost harmonizace českého práva s právem EU¹³⁸.

Programové prohlášení Grossovy vlády se převážně shoduje s cíli prohlášení Špidlovy vlády, z tohoto důvodu zde uvedu pouze ty cíle,

¹³⁶ KSČM (2002). S lidmi pro lidi. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 10. 3. 2014).

¹³⁷ Vláda ČR (2002). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 10. 3. 2014).

¹³⁸ Tamtéž.

ve kterých se liší. Nově se v prohlášení objevilo deklaratorní ustavení, že vláda bude podporovat zavedení trestnosti recidivy u některých přestupků, zde tedy můžeme vidět důraz na represivní složku trestní politiky¹³⁹.

Programové prohlášení Paroubkovy vlády hovoří ve stejném duchu jako prohlášení Grossovy vlády, klade důraz na stejné formy kriminality, proti kterým je nutné bojovat. Paroubkova vláda nad rámec předchozích prohlášení uvádí, že prosadí nová represivní opatření s cílem zvýšení bezpečnosti¹⁴⁰ silničního provozu¹⁴¹.

Všechna programová prohlášení vlád čtvrtého období tak byla primárně postavena na cílech z oblasti trestní politiky z programu Koalice, tj. koalice KDU-ČSL a US-DEU, jelikož ČSSD se konkrétním cílům z oblasti trestní politiky ve svých programech v podstatě nevěnovala.

3.4.2 Návrhy zákonů ve volebním období PSP ČR 2002 – 2006

Významným počinem vlády čtvrtého volebního období PSP ČR je předložení a prosazení rozsáhlého návrhu zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Návrh byl přijat poměrem hlasů 128 pro (ČSSD¹⁴², KSČM, KDU-ČSL a US-DEU) a 51 proti (s výjimkou jednoho poslance tak hlasovali všichni z ODS¹⁴³). Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 218/2003 Sb¹⁴⁴. a jeho přijetí znamenalo řadu změn. Došlo k posunu od konceptu retributivní justice ke koncepci justice restorativní, což lze doložit zejména důrazem kladeným na obnovení narušených sociálních vztahů mladistvého delikventa,

¹³⁹ Vláda ČR (2004). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf, 10. 3. 2014).

¹⁴⁰ Grossova vláda taktéž deklarovala snahu o zvýšení bezpečnosti silničního provozu, ale už neuvedla, jak chce tohoto cíle dosáhnout.

¹⁴¹ Vláda ČR (2005). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf, 10. 3. 2014).

¹⁴² Jediný, kdo z ČSSD hlasoval proti návrhu, byl B. Sobotka.

¹⁴³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=31781>, 13. 3. 2014).

¹⁴⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=210>, 13. 3. 2014).

snahou o jeho pozitivní motivaci v osobním rozvoji s cílem odradit jej od páchaní další trestné činnosti a v neposlední řadě je zde vytvořen prostor pro využívání alternativních trestů (nově vznikla možnost nové formy odklonu tzv. odstoupení od trestního stíhání). Ze zákona je možné vyčíst jistý apel na individuální přístup trestního systému vůči mladistvému delikventovi s ohledem na jeho osobnost (tj. stupeň jeho mravního a rozumového vývoje), poměry, ve kterých žije, přičemž zjištění poměrů mladistvého musí být provedeno v každé jednotlivé trestné věci mladistvého. V této souvislosti zákon pamatuje i na možnost, že ačkoliv mladistvý dosáhne věku patnácti let, tak tomu nemusí odpovídat stupeň rozumové a mravní vyspělosti. Pokud k takové situaci dojde¹⁴⁵, tak mladistvý za spáchání činu není trestně odpovědný (Večerka a kol. 2009: 7-11). Na základě přijetí této novely vznikly specializované soudy pro mládež (Nečada 2008: 210). V tomto kontextu bych ještě ráda poukázala na věcně související pozměňovací návrh poslance R. Chytky (ODS), který se aktivně zasazoval o snížení věku trestní odpovědnosti z patnácti let na čtrnáct¹⁴⁶, ale jeho návrh nebyl přijat. Pro pozměňovací návrh Chytky hlasovalo 34 poslanců a proti 128 poslanců, přičemž s ohledem na volební program Koalice zajímavé je poněkud překvapivé, že pro přijetí návrhu hlasoval pouze 1 poslanec z KDU-ČSL a 1 poslanec z US-DEU¹⁴⁷. Zde tedy spatřuji značný rozpor mezi deklarovaným cílem volebního programu Koalice a reálným prosazováním svého programu na půdě PSP ČR, kdy v tomto konkrétním případě hlasovali poslanci Koalice proti svému veřejně deklarovanému cíli ze svého volebního programu.

Jeden z bodů programového prohlášení vlády se promítnul do vládního návrhu zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestném řízení, který byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 279/2003 Sb¹⁴⁸. Návrh se týkal možnosti zajištění movitých a nemovitých věcí v průběhu trestního řízení. Vláda tento návrh zákona předložila na základě snahy o

¹⁴⁵ K takovému vyhodnocení je potřeba znaleckého posudku.

¹⁴⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=210&ct1=3>, 13. 3. 2014).

¹⁴⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=31780>, 13. 3. 2014).

¹⁴⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=262>, 14. 3. 2014).

prosazení možností účinnějšího boje proti praní špinavých peněz, obchodování s lidmi a proti drogové kriminalitě¹⁴⁹, tedy obecněji proti různým formám organizovanému zločinu a s důrazem na odčerpání prostředků pro realizaci trestných činů s organizovaným zločinem spojených. V podobném duchu se nesl i komplexní vládní návrh novely hlavních trestněprávních kodexů, trestního zákona a trestního řádu, který se zaměřoval na harmonizaci českého práva a práva EU. Právě evropská legislativa významně motivovala zákonodárce zaměřit svou pozornost na novelizaci právní úpravy zakotvující možnost efektivního odčerpávání výnosů z trestné činnosti, zároveň byly nově upraveny tzv. zajišťovací instituty, které by umožňovali legální zajištění nemovitostí, jiných majetkových hodnot a náhradních hodnot. Pro tento návrh hlasovalo 113 poslanců a proti jich hlasovalo 6 (z řad KSČM a zbylá část poslanců z KSČM se zdržela hlasování)¹⁵⁰. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 253/2006 Sb¹⁵¹.

Dalším příkladem naplnění deklarovaných cílů z programového prohlášení je prosazení vládního návrhu novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody, jenž byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 283/2004 Sb¹⁵². Přijetí novelizace posílilo možnost aplikace odklonů v trestním řízení, dále zavedlo možnost v určitých případech informovat oběti násilných trestných činů (popř. svědky), že byl pachatel propuštěn z vazby či z výkonu trestu odnětí svobody. Dále došlo k rozšíření práva poškozeného na náhradu nákladů spojených s účastí v trestním řízení a taktéž přibylo ustanovení, díky kterému pro nepravomocně odsouzeného obviněného za zvlášť závažný úmyslný trestný čin neplatí maximální délka lhůty pro trvání vazby¹⁵³. Pro přijetí zákona hlasovalo 82 poslanců a proti hlasovalo 51 poslanců z řad ODS a KSČM¹⁵⁴. Přijetím zákona se vládě navzdory negativnímu hlasování opozičních stran povedlo zlepšit

¹⁴⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=262&ct1=0>, 14. 3. 2014).

¹⁵⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=43190>, 14. 3. 2014).

¹⁵¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=1003>, 14. 3. 2014).

¹⁵² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=424>, 14. 3. 2014).

¹⁵³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=424&ct1=0>, 14. 3. 2014).

¹⁵⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=35126>, 14. 3. 2014).

postavení obětí kriminality a zajistit jejich vyšší ochranu během trestního řízení i po jeho skončení. Tímto vláda jednoznačně naplnila jeden z bodů svého programového prohlášení.

Ochraně svědka a dalších osob v trestním řízení se věnoval také vládní návrh novelizace zákona o zvláštní ochraně svědka, který byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 349/2005 Sb¹⁵⁵. Novelizace upravila znění zákona v souvislosti s možnou nucenou relokací chráněné osoby mimo území ČR a dále jej doplnila zákon o oprávnění policie prověřovat dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany utajovaným způsobem. Ohrožená osoba tak od momentu platnosti tohoto ustavení musí vždy vyslovit souhlas se způsobem i podmínkami poskytování zvláštní ochrany¹⁵⁶.

Vládní návrh novely trestního zákona byl opět motivován povinností implementovat některé závazné právní dokumenty EU do českého právního řádu. Tímto byl do právního řádu ČR zaveden nový institut evropského zatýkacího rozkazu, novela dále zavedla nový trestný čin teroristického útoku a trestný čin obchodování s lidmi (dosavadní trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku zrušila) (Nečada 2008: 211). Návrh byl nakonec schválen, ale v tomto hlasování byl pro návrh důležitý každý jeden hlas. Pro návrh muselo hlasovat minimálně 92 poslanců, aby návrh prošel a přesně 92 poslanců pro vládní návrh nakonec hlasovalo. Jednalo se o poslance z řad ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Proti zákonu hlasovali poslanci z ODS a KSČM¹⁵⁷. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 537/2004 Sb¹⁵⁸. Přijetím tohoto zákona vláda naplnila hned tři své cíle z programového prohlášení, jelikož se zasadila o harmonizaci českého práva s dokumenty přijatými EU, dále zavedla důležité změny v legislativě pro efektivnější boj proti terorismu a obchodování s lidmi.

¹⁵⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=783>, 14. 3. 2014).

¹⁵⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=783&ct1=0>, 14. 3. 2014).

¹⁵⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=36209>, 15. 3. 2014).

¹⁵⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=514>, 15. 3. 2014).

Úspěch zaznamenala také skupina poslanců složená z představitelů všech politických stran v PSP ČR, které se podařilo prosadit návrh novely trestního zákona, který byl následně vyhlášen ve Sbírce zákonů jako zákon č. 320/2006 Sb. Předmětem této novely bylo zpřísnění trestu u trestných činů proti lidskému životu, zdraví, svobodě a lidské důstojnosti. Přijetí novely nově umožňuje uložení výjimečného trestu v případě trestného činu ublížení na zdraví, loupeže, braní rukojmí, vydírání, znásilnění a pohlavního zneužívání (Nečada 2008: 213-214). Zpřísnění trestu se tedy týkalo násilné trestné činnosti, na což ve svém volebním programu klade důraz zejména Koalice. ODS ve svém programu za jediný bod z oblasti trestní politiky vágně označuje potřebu řešit problém zvyšující se násilné trestné činnosti. Tato novela tuto podmínku sice splňuje, ale přesto se domnívám, že se ODS v tomto případě spíše jen připojila v hlasování k ostatním stranám, které spolu s ODS pro tento návrh hlasovaly a z jejichž dílny návrh této novely vzešel.

Ačkoliv se žádný z volebních programů ani žádné z programových prohlášení nevěnuje problematice domácího násilí, byly během čtvrtého volebního období přijaty dva návrhy zákonů, které se této problematice věnovaly. První návrh novely trestního zákona podala skupina senátorů, jehož předmětem byla změna dosavadní nedostatečné právní úpravy v případech prokázaného domácího násilí. Návrh byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů jako zákon č. 91/2004 Sb.¹⁵⁹. a přinesl novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě¹⁶⁰. Druhý návrh předložila početná skupina poslanců napříč politickým spektrem, kdy se jednalo o návrh novely zákona o ochraně před domácím násilím. Předkladatelé v důvodové zprávě uvádějí, že chtějí zavést možnost vykázat násilnou osobu na přiměřenou dobu z obydlí, aby ohrožená osoba získala čas a nebyla bezprostředně vystavována psychickému či fyzickému nátlaku násilné osoby a mohla si tak v klidu rozmyslet, jak s danou situací dále naloží. Návrh za tímto účelem upravuje znění hned několika různých zákonů (zákon o

¹⁵⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=298>, 15. 3. 2014).

přestupcích, trestní zákon atd.)¹⁶¹. Pro přijetí návrhu hlasovalo 122 poslanců a proti návrhu hlasovali 2. Zajímavostí je fakt, že převážná část poslanců z ODS se zdržela tohoto hlasování¹⁶². Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 135/2006 Sb¹⁶³.

Skupina poslanců z KDU-ČSL a US-DEU, ČSSD a ODS předložila návrh novely trestního zákona, který usiloval o zavedení postihu za výtržnictví fanoušků v areálu sportovních stadionů. Ačkoliv již existoval trestný čin výtržnictví, předkladatelé uváděli nutnost předmětnou skutkovou podstatu více konkretizovat, protože platná právní úprava je v praxi jen obtížně vymahatelná. Osoby, které by se tohoto deliktu dopustily, by na základě návrhu mohly být potrestány odnětím svobody až na dva roky nebo peněžitým trestem, obecně prospěšnými pracemi nebo zákazem návštěv sportovních utkání. V důvodové zprávě předkladatelé upozorňovali, že hlavním smyslem návrhu je preventivní odrazení společnosti od páchání této trestné činnosti¹⁶⁴. Vláda s tímto návrhem nesouhlasila, jelikož delikty obsažené v tomto návrhu jsou postihovány už na základě existující právní úpravy¹⁶⁵. Ústavně právní výbor PSP ČR nedoporučil tento návrh PSP ČR ke schválení¹⁶⁶. Návrh byl ale i přesto přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 343/2006 Sb¹⁶⁷. Pro tento návrh hlasovalo 81 poslanců a proti návrhu hlasovalo 15 poslanců. Velká část poslanců za ODS se opět zdržela hlasování (36 z 58) a poslanci z řad KSČM a KDU-ČSL měli rozdílná stanoviska, tedy v případě tohoto hlasování v těchto dvou stranách nepanoval jednotný názor a ovlivnil tak výsledky hlasování¹⁶⁸. Ačkoliv se u KDU-ČSL na základě jejího volebního programu dalo očekávat, že bude hlasovat pro přijetí návrhu na základě výroku ze svého volebního programu o nepodceňování ochrany

¹⁶⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=298&ct1=5>, 15. 3. 2014).

¹⁶¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=828&ct1=0>, 15. 3. 2014).

¹⁶² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=41298>, 15. 3. 2014).

¹⁶³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=828>, 15. 3. 2014).

¹⁶⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=720&ct1=0>, 16. 3. 2014).

¹⁶⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=720&ct1=1>, 16. 3. 2014).

¹⁶⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=720&ct1=2>, 16. 3. 2014).

¹⁶⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=720>, 16. 3. 2014).

¹⁶⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=43644>, 16. 3. 2014).

společnosti před ostatní kriminalitou, hlasovali nakonec poslanci KDU-ČSL o tomto návrhu nejednotně.

Ve čtvrtém volebním období se I. Langerovi opět povedlo prosadit svůj návrh zákona, který byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 692/2004 Sb.¹⁶⁹. Návrh se tentokrát zabýval posílením ochrany a bezpečnosti osob zasahujících při záchraně lidského života nebo ochraně majetku¹⁷⁰. Všechny strany hlasovaly pro návrh až na velkou část poslanců z ČSSD¹⁷¹. Nicméně žádná z politických stran v PSP ČR se touto tematikou ve svém volebním programu nezaobírala.

Nyní se podíváme na neúspěšné vládní návrhy zákonů a návrhy poslaneckých zákonů, které usilovaly o naplnění volebních programů či v případě vlády a vládních stran o naplnění programového prohlášení vlády.

Ve čtvrtém volebním období se také objevil návrh skupiny poslanců z ODS na snížení věku trestní odpovědnosti z 15 na 14 let¹⁷². Tento návrh byl zamítnut již v prvním čtení¹⁷³. Zajímavá je ale skutečnost, že ODS se ve svém volebním programu o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti slovem nezmiňuje, zato Koalice, která tento bod ve svém volebním programu výslovně uvedla, tento návrh zákona sama nepředložila.

Vláda předložila i slibovaný nový kodex trestního práva hmotného, tzv. trestní zákoník¹⁷⁴. V rámci pozměňovacích návrhů se opět angažoval poslanec Chytka (ODS), který požadoval snížení věku trestní odpovědnosti z patnácti na čtrnáct let¹⁷⁵, a tentokrát se mu podařilo návrh prosadit. Zde musím opět upozornit na skutečnost, že pouze Koalice měla ve svém volebním programu uvedeno, že bude usilovat o snížení věku

¹⁶⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=564>, 16. 3. 2014).

¹⁷⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=564&ct1=0>, 16. 3. 2014).

¹⁷¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=37062>, 16. 3. 2014).

¹⁷² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=98&ct1=0>, 16. 3. 2014).

¹⁷³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=98&sp=1>, 16. 3. 2014).

¹⁷⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>, 16. 3. 2014).

¹⁷⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=3>, 16. 3. 2014).

trestní odpovědnosti, ale předložený trestní zákoník počítal se zachováním věku patnácti let. Na druhou stranu je nutné říci, že při hlasování o pozměňovacím návrhu poslance Chytky hlasovali poslanci z KDU-ČSL a US-DEU až na dva poslance pro návrh kladně¹⁷⁶. Návrh trestního zákoníku kladl důraz na užívání alternativních trestů v případech méně závažné kriminality, tudíž jeho hodnotový základ byl postaven více na pilířích konceptu restorativní justice, nežli tomu bylo v případě tehdy platného trestního zákona. Výjimkou z tohoto, tj. příkladem posílení prvků retributivní justice, je zpřísnění trestů za trestné činy proti životu a zdraví. Nově tento zákoník zakotvoval ochranné opatření zabezpečovací detence, zaváděl nové trestné činy (např. klonování lidské bytosti, ohrožení pod vlivem návykové látky atd.). Zákoník nově kladl na první místo trestněprávní ochranu člověka, jeho života a zdraví (Nečada 2008a: 146-147) a tento doktrinální přístup byl později zachován v návrhu nového trestního zákoníku. PSP ČR návrh zákona schválila, přičemž proti návrhu hlasovali poslanci z KSČM a KDU-ČSL a 11 poslanců z ODS¹⁷⁷. V senátu byl ale návrh zamítnut a v následném hlasování o vráceném návrhu zákona Senátem v PSP ČR již zákoník nenašel potřebnou podporu a definitivně tak nakonec nebyl schválen¹⁷⁸.

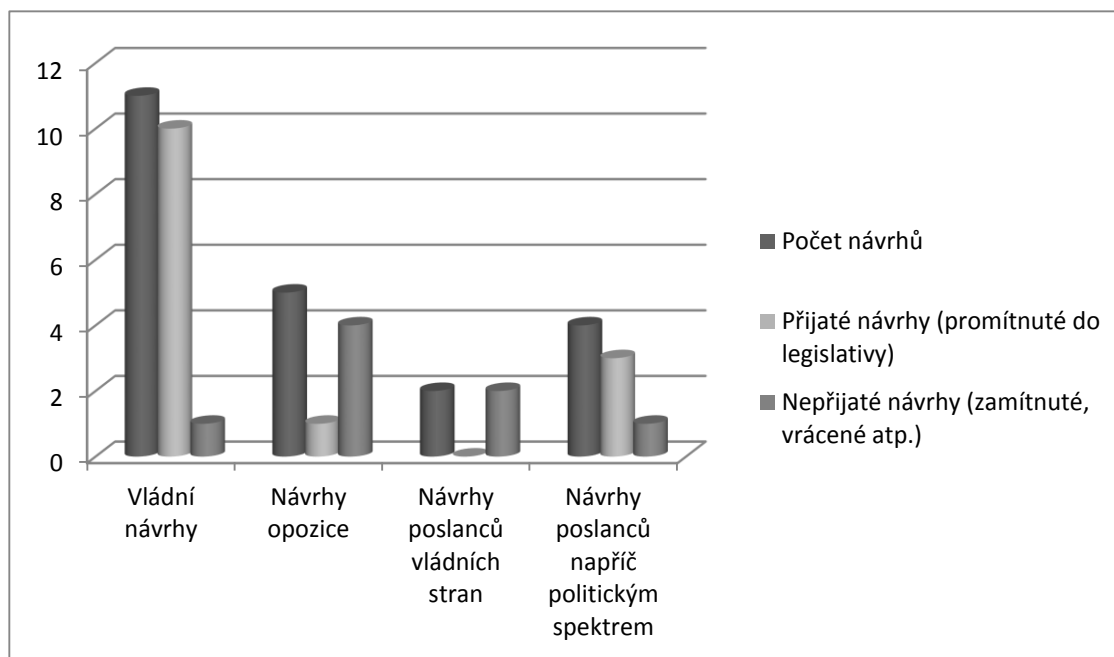
Skupina poslanců z vládní ČSSD se pokusila naplnit jeden z cílů programového prohlášení vlády, jehož předmětem bylo zavedení institutu tzv. korunního svědka, ve kterém předkladatelé spatřovali zvýšení šancí na objasnění závažných trestných činů, zejména v souvislosti s organizovaným zločinem. Předkladatelé si uvědomovali, že korunním svědkem může být osoba, která se přímo nebo nepřímo podílela na trestné činnosti, ale zároveň zdůrazňují, že zájem státu na rozbití zločineckých organizací by měl být větší než zájem státu na postihu

¹⁷⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=40765>, 16. 3. 2014).

¹⁷⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=40772>, 16. 3. 2014).

¹⁷⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>, 16. 3. 2014).

jednotlivce¹⁷⁹. Návrh zákona ale nakonec nebyl schválen, jelikož se PSP ČR nepodařilo přehlasovat veto prezidenta¹⁸⁰.

Zdroj: vlastní výpočty autorky na základě podkladů z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny ČR

Z grafu je patrné, že ve čtvrtém volebním období poslanci aktivně využívali možnosti předložit návrhy zákonů. V řadě návrhů zákonů se ale neodrážely deklarované cíle z volebních programů.

3.5 Páté volební období PSP ČR 2006 – 2010

V červnových volbách do PSP ČR v roce 2006 vyhrála ODS následovaná druhou ČSSD. Do PSP ČR se vedle těchto stran dále proboujela KSČM, KDU-ČSL a Strana zelených (SZ). ODS jako vítěz těchto voleb byla pověřena sestavením vlády, nakonec se jí podařilo sestavit menšinovou vládu v čele s premiérem Mirkem Topolánkem, ale této vládě nebyla vyslovena důvěra. Po půlročním vyjednávání byla sestavena tzv. druhá Topolánkova vláda, kterou utvořily strany ODS, KDU-ČSL a SZ (Charvát 2013: 143-144). V březnu roku 2009 byla druhé

¹⁷⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=0>, 17. 3. 2014).

¹⁸⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=802>, 17. 3. 2014).

Topolánkově vládě vyslovena nedůvěra, aby následně byla jmenována druhá úřednická vláda v historii samostatné ČR v čele s nestraníkem Janem Fischerem, na kterém se dohodla ODS, ČSSD, SZ a KDU-ČSL. KDU-ČSL v průběhu vyjednávání ustoupila od původní dohody a na vyjednávání o ostatních členech vlády se nepodílela. Do Fischerovy vlády nominovala ČSSD osm ministrů, ODS šest a SZ dva ministry. Vláda byla do funkce jmenována začátkem května 2009 (Balík 2010: 40-45).

3.5.1 Deklaratorní dokumenty

V rámci analýzy deklaratorních dokumentů se nejdříve podíváme na volební programy ČSSD, ODS, KSČM, KDU-ČSL, SZ a následně také na programové prohlášení vlády pátého volebního období.

Volební program ODS se věnuje hned v několika bodech oblasti trestní politiky. Jedním z těchto bodů je deklarace motivace bojovat proti korupci, konkrétně chce navrhnout legislativní úpravu zahrnující zavedení institutu „protikorupčního“ agenta a dále se chce zasadit o dílčí novelizaci trestního zákona (zprísnění trestů za prokázanou korupci). ODS dále navrhuje zavedení tvrdších postihů za násilnou trestnou činnost, rozšíření legálních důvodů pro uložení výjimečného trestu, přísnější postih pachatelů znásilnění a loupeže a potírání všech projevů extremismu. To vše sice v deklarovaném „zájmu bezpečnosti občanů“, avšak právě obsah těchto bodů ukazuje, že ODS se v období 2006 – 2010 chtěla věnovat primárně posilování role retributivní justice v českém právním řádu. Ojedinelým bodem programu zakotvujícím atributy restorativní justice je návrh legislativní úpravy rozšiřující práv poškozených a obětí trestných činů. ODS taktéž avizuje, že zajistí „důslednou ochranu zařízení, v nichž jsou umístěni nebezpeční psychopati“¹⁸¹.

Ve volebním programu ČSSD lze jasně vyčíst kladený důraz na potřebu represivního boje s kriminalitou, konkrétně reprezentovanou

¹⁸¹ ODS (2006). Společně pro lepší život. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf, 17. 3. 2014).

organizovaným zločinem, násilnou trestnou činností, krádežemi a hospodářskými trestnými činy. Dále hovoří o nutnosti boje proti terorismu, korupci, nelegální migraci a kriminalitě spojené s problematikou omamných a psychotropních látek. ČSSD požaduje systémové řešení prostituce, potírání extrémistických hnutí a potírání kriminality proti životnímu prostředí. Strana se hodlá zasadit o zavedení institutu korunního svědka a dále se chce aktivně podílet na dosud chybějící právní úpravě trestně-právní odpovědnosti právnických osob¹⁸². Oproti poslednímu volebnímu programu ČSSD z roku 2002 došlo k výraznému rozšíření části programu týkající se trestní politiky, ale na druhou stranu je nutné dodat, že se jedná o výčet různých druhů kriminality, proti kterým je nutné bojovat, ale konkrétní kroky, s výjimkou zavedení institutu korunního svědka, strana neuvádí. ODS oproti ČSSD tak ve svém programu nabízí více konkrétních návrhů řešení v oblasti trestní politiky.

KSČM se chce v tomto volebním období taktéž velmi aktivně věnovat oblasti trestní politiky, konkrétně se chce zasadit o rozšíření možností ukládání alternativních trestů u méně závažné trestné činnosti a důsledné postihování pachatelů domácího násilí. Na základě pilířů restorativní justice KSČM apeluje na upřednostňování výchovného působení nad represí v oblasti soudnictví ve věcech mládeže. KSČM současně deklaruje podporu pro boj proti organizovanému zločinu, korupci, finanční kriminalitě, navrhuje tvrdší postup vůči projevům rasové nesnášenlivosti a xenofobie, násilí a terorismu. Strana taktéž hovoří o potřebě zajistit dostatečné kapacity v ochranných zařízeních „vylučující opětovné páchání trestné činnosti“¹⁸³.

KDU-ČSL ve svém volebním programu vyjmenovává konkrétní kroky, které hodlá v následujícím období uskutečnit. Jedná se o zavedení principu „třikrát a dost“ do oblasti trestní politiky a justice, potírání korupce, finanční kriminality, organizovaného zločinu a terorismu a

¹⁸² ČSSD (2006). Jistoty a prosperita. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (<http://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf>, 17. 3. 2014).

¹⁸³ KSČM (2006). Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 18. 3. 2014).

prosazování nulové tolerance vůči xenofobii, rasismu a extremismu. Dále chce strana v případě zvolení předložit návrh nového zákona o předcházení a zabránění výtržnictví při sportovních akcích, který by reguloval opatření proti páchanému násilí a výtržnictví. V boji proti korupci a finanční kriminalitě chce zavést princip zabavení „nečistého“ majetku, tj. takového majetku, u kterého jeho vlastník nebude schopný prokázat jeho legální nabytí. Uplatňování principu „třikrát a dost“ je mířený primárně „na pachatele vražd, znásilnění, pohlavního zneužívání, vydírání, loupeže, obchodování s lidmi a těžké umy na zdraví, pokud je těmito trestnými činy způsobena smrt“¹⁸⁴.

SZ se oblasti trestní politiky věnuje jen okrajově, ve volebním programu uvádí, že se chce zasadit o zpřísnění postihu pro pachatele rasově motivovaných trestných činů. Dále se chce věnovat otázce vyšší ochrany obětí a tvrdšímu postihování násilníků v případech domácího násilí¹⁸⁵.

V pátém volebním období máme k dispozici dvě programová prohlášení vlády. Vzhledem k faktu, že první vládě Topolánka nebyla vyslovena důvěra, a ta předložila sněmovně pouze dva vládní návrhy týkající se trestní politiky, tak popíši pouze cíle programového prohlášení koaliční druhé Topolánkovy vlády sestavené počátkem roku 2007.

Vláda ve svém programovém prohlášení uvádí, že se bude zasazovat o posilování alternativních trestů např. elektronicky kontrolovaného domácího vězení, dále hodlá posílit roli podmíněného odsouzení s dohledem a chce legislativně upravit význam peněžitých trestů. Dále avizuje předložení novely zákona o výkonu trestů, díky kterému bude moci být vězňům uložena povinnost pracovat pro veřejné subjekty, jako jsou obce a kraje nebo pro soukromé subjekty. Vláda dále deklaruje, že předloží návrh kompletní novelizace trestního práva, a to jak

¹⁸⁴ KDU-ČSL (2006). Volte rozum. Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (http://www.kdu.cz/getattachment/Dokumenty/Volby/2006/Volby-do-PSP-CR/Volebni-program-KDU-CSL-2006---2010/Volebni_program_KDU-CSL_2006_-_2010_pdf.pdf.aspx, 18. 3. 2014).

práva hmotného v podobě nového trestního zákoníku, jenž bude vycházet ze zamítnutého návrhu v minulém volebním období, tak i práva procesního v podobě nového trestního řádu¹⁸⁶.

3.5.2 Návrhy zákonů ve volebním období 2006 – 2010

Převážná část vládních návrhů zákonů spadajících do oblasti trestní politiky se v tomto období nesla v duchu transpozice norem práva EU do českého právního řádu. Zároveň v tomto období docházelo až na pár výjimek k vcelku jednoznačnému schvalování předložených vládních návrhů. Páté volební období je ale významné především jedním zásadním milníkem spadajícím do oblasti trestní politiky, a to je dokončení jedné poloviny novelizace hlavního kodexu trestního práva, konkrétně práva hmotného. Tomuto zákonu se budu věnovat v závěru této kapitoly.

Menšinová první Topolánková vláda sice nezískala důvěru sněmovny, ale i přesto byla dočasně pověřena vykonáváním své funkce a stihla tak během svého krátkého působení předložit sněmovně dva vládní návrhy spadající do oblasti trestní politiky. První návrh novely trestního zákona implementuje závazky vyplývající z členství ČR v EU v oblasti nelegální migrace a převaděčství, které ve své podstatě subsidiárně podporují i účinnější boj proti organizovanému zločinu¹⁸⁷. Návrh byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 178/2007 Sb¹⁸⁸. Ve stejný den byl schválen i vládní návrh novely trestního řádu, který přinesl zkvalitnění platné právní úpravy integrací do systému mezinárodní výměny informací z rejstříku trestů, což by mělo významným způsobem přispět ke zrychlení soudního řízení¹⁸⁹. Stejně jako předchozí návrh byl i tento schválen bez

¹⁸⁵ SZ (2006). Kvalita života. Volební program SZ pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (<http://strana.zeleni.cz/59/rubrika/volebni-program-2006-2009/>, 18. 3. 2014).

¹⁸⁶ Vláda ČR (2007). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18. 3. 2014).

¹⁸⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=127&ct1=0>, 18. 3. 2014).

¹⁸⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=127>, 18. 3. 2014).

¹⁸⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=128&ct1=0>, 18. 3. 2014).

větších problémů. Kdy nikdo nehlasoval proti tomuto návrhu¹⁹⁰. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 179/2007 Sb¹⁹¹.

Druhá Topolánková vláda zahrnuje do svého programového prohlášení avizovaný vládní návrh novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody, který se zabýval právní úpravou pracovních možností a příležitostí pro odsouzené. V dosavadní právní úpravě bylo zakotveno, že pokud je vězeň práce schopný, tak je povinen pracovat, ale v případě, že se jedná o práci u soukromého subjektu (tedy zřizovatelem ani většinovým vlastníkem není stát), tak odsouzený má právo tuto práci odmítnout. Novela přináší změnu v tom, že odsouzený má sice nadále možnost odmítnout práci pro soukromý subjekt, ale nemůže již odmítnout práci pro veřejné subjekty, jako jsou kraje, obce a jimi vytvářené a kontrolované subjekty (např. nemocnice, školy atp.). Vláda touto novelizací sleduje zvýšení počtu zaměstnaných vězňů a slibuje si od tohoto opatření zvýšení výchovného dopadu na větší okruh odsouzených¹⁹². Návrh byl sněmovnou přijat a zákon tak byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 346/2007 Sb¹⁹³.

Další vládní novela trestního řádu vycházela opět ze závazků ČR transponovat do svého právního řádu závazné normy práva EU. Tato novela upravila podmínky uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu EU o peněžitých sankcích a plněních¹⁹⁴. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 345/2007 Sb¹⁹⁵. Podobného rázu byl i další vládní návrh novely trestního řádu, který po nálezů Ústavního soudu musel dostát určitých změn v oblasti vydávacího řízení do zahraničí¹⁹⁶. Návrh byl rovněž přijat a zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 457/2008 Sb¹⁹⁷.

¹⁹⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=45253>, 18. 3. 2014).

¹⁹¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=128>, 18. 3. 2014).

¹⁹² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=179&ct1=0>, 19. 3. 2014).

¹⁹³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=179>, 19. 3. 2014).

¹⁹⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=182&ct1=0>, 19. 3. 2014).

¹⁹⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=182>, 19. 3. 2014).

¹⁹⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=595&ct1=0>, 19. 3. 2014).

¹⁹⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=595>, 19. 3. 2014).

V rámci proklamovaného boje proti korupci vláda předložila dva návrhy věcně souvisejících zákonů. V prvním případě se jednalo o dílčí novelizaci trestního zákona směrem ke zpřísnění boje proti korupci a tzv. praní špinavých peněz. Tento návrh vycházel z doporučení a z hodnotících zpráv mezinárodních organizací OECD a GRECO, které se právě této trestné činnosti ve svých zprávách podrobně věnovaly. Návrh obsahoval zpřísnění trestního postihu za prokázanou korupci, praní špinavých peněz a zavedl i trestnost za neoznámení nejzávažnějších případů korupce¹⁹⁸. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 122/2008 Sb¹⁹⁹. Druhým návrhem byla novela trestního řádu, který zakotvil možnost použít tzv. agenta i v případech trestného činu souvisejícího s korupcí²⁰⁰. Návrh byl přijat a zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 135/2008 Sb²⁰¹. Nutnost bojovat s korupcí prostřednictvím zavedení institutu agenta byla deklarována pouze ve volebním programu ODS, ale ani v jednom programovém prohlášení vlády se již tento bod neobjevil. ODS se tak prostřednictvím svého působení ve vládě podařilo promítnout jeden z cílů svého volebního programu do platné legislativy.

Významným v kontextu trestní politiky byl také vládní návrh zákona o výkonu zabezpečovací detence. V důvodové zprávě vláda uvádí, že hlavním cílem návrhu je zavedení nového ochranného opatření nazvané zabezpečovací detence. Tento institut je zaměřen na pachatele s nařízenou ústavní léčbou mající tak závažnou duševní poruchu, že pro společnost představují mimořádné nebezpečí. Patří sem především osoby vysoce agresivní či sexuální devianti. Psychiatrické léčebny v době projednávání tohoto zákona nebyly dostatečně uzpůsobeny k zacházení s těmito pacienty, čímž často docházelo k napadání personálu či útěkům těchto osob. Osoby umístěné v nově vzniklých ústavech budou mít povinnost podílet se na léčebných, psychologických a vzdělávacích programech. Návrh zákona upravuje především práva a povinnosti

¹⁹⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=248&ct1=0>, 19. 3. 2014).

¹⁹⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=248>, 19. 3. 2014).

²⁰⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=306&ct1=0>, 19. 3. 2014).

²⁰¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=306>, 19. 3. 2014).

chovanců těchto ústavů a fungování ústavu²⁰². Návrh byl přijat. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 129/2008 Sb²⁰³.

Dalším z řady schválených vládních návrhů je novela trestního řádu, která se zaměřuje na oblast zpřesnění podmínek pro povolování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, přičemž je kladen důraz na zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti. Nově také došlo k zavedení povinnosti informovat orgány činné v trestním řízení odposlouchávanou osobu o této skutečnosti v momentě, kdy je dané trestní stíhání pravomocně ukončeno. Odposlouchávaná osoba má nárok podat návrh soudu na přezkoumání zákonnosti tohoto postupu k Nejvyššímu soudu. Pokud NS rozhodne, že odposlech byl nařízen neoprávněně, může dotyčná osoba požadovat a vymáhat finanční zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu²⁰⁴. Návrh byl přijat a zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 177/2008 Sb²⁰⁵.

Dalším přijatým vládním návrhem novely trestního řádu je zákon přijatý jako zákon č. 52/2009 Sb²⁰⁶. Tento se soustředil na legální zakotvení vyšší ochrany osobních údajů a posílení ochrany soukromí poškozených, resp. zúčastněných osob a svědků trestné činnosti. V případě, kdy se jedná o poškozenou osobu mladší 18 let, jsou orgány činné v trestním řízení povinny zachovat ochranu této osoby neposkytováním veřejných informací směřujících k identifikaci této osoby. Stejná pravidla platí i u trestných činů šíření pornografie a dalších souvisejících ustanovení nebo v případě trestných činů proti lidské důstojnosti, rodině a mládeži²⁰⁷.

Za největší počin této vlády můžeme jistě označit zmiňovanou komplexní novelizaci trestného práva hmotného v podobě návrhu nového trestního zákoníku, který byl přijat a byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č.

²⁰² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=251>, 20. 3. 2014)

²⁰³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=251>, 20. 3. 2014).

²⁰⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=258&ct1=0>, 20. 3. 2014).

²⁰⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=258>, 20. 3. 2014).

²⁰⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=443>, 20. 3. 2014).

²⁰⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=443&ct1=0>, 20. 3. 2014).

40/2009 Sb. Nový trestní zákoník zavádí novou kategorizaci trestných činů na přečiny a zločiny, přičemž za přečin je možné uložit trest odnětí svobody s maximální délkou pěti let. Jednou z významných změn, které přináší přijetí nového trestního zákoníku, je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z patnácti na čtrnáct let. Dále tento definuje nový alternativní trest domácího vězení a také trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, čímž dochází k posílení prvků restorativní justice v českém právním řádu. Na druhou stranu nový trestní zákoník zpřísnil trestní represe, konkrétně např. zvýšil horní hranice trestní sazby u řady trestných činů či zpřísnil postih u zvláště nebezpečné recidivy (Jelínek 2009: 95-96). Zavedl také trestní postih za nový trestný čin stalkingu, tedy nebezpečného pronásledování. Trestní zákoník prošel úspěšně celým legislativním procesem, ale záhy uvidíme, že se o jeho novelizaci dále snažila řada poslanců, a jejich návrhy odrážely nespokojenost s některými dílčími částmi či jednotlivými ustanoveními.

V souvislosti s přijetím návrhu nového trestního zákoníku byl projednáván další vládní návrh novelizace zákonů související s přijetím nového trestního zákoníku. Tento zákon byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 41/2009 Sb.²⁰⁸. Ústředním bodem tohoto vládního návrhu je zavedení institutu spolupracujícího obviněného, tj. osoba, která přispěje k objasnění činnosti zločinecké organizace, čímž jí může být snížen trest odnětí svobody, nebo může dojít k úplnému upuštění od potrestání spolupracující osoby. Jedná se tedy o podobný institut, jehož prosazení deklaruje ČSSD ve svém volebním programu, tzv. institut korunního svědka²⁰⁹. Zde můžeme vidět zohlednění deklarovaného cíle z programu opoziční strany do vládního návrhu.

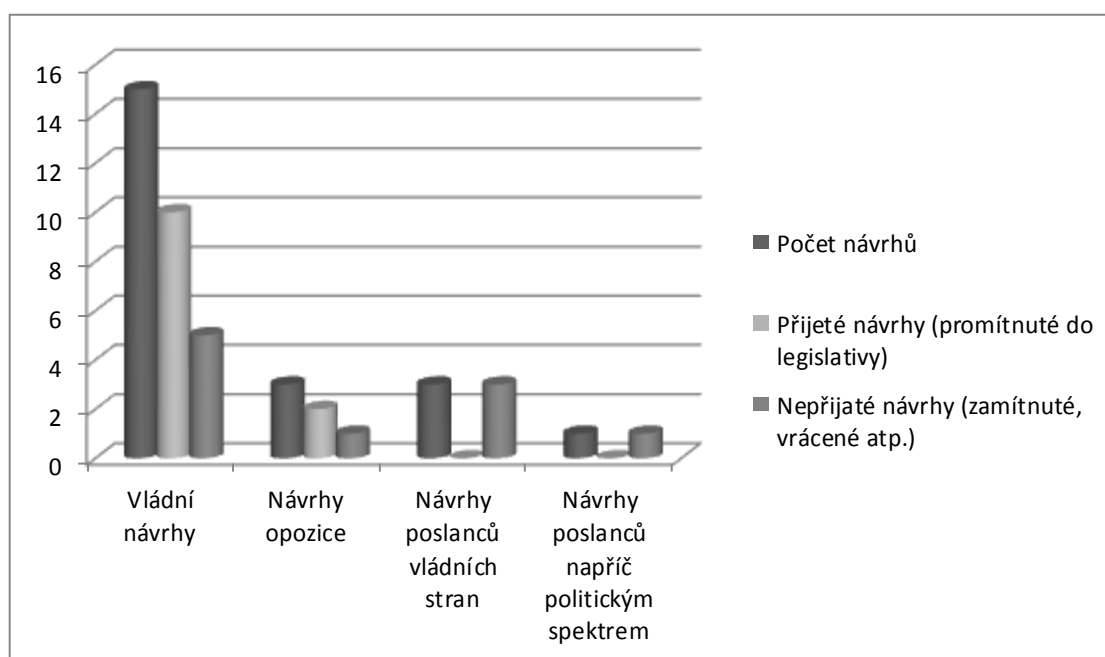
Posledním významný a přijatým zákonem tohoto období je poslanecký návrh poslankyň Bebarové-Rujbrové a K. Konečné (obě KSČM), které předložily návrh novely trestního zákoníku, jehož cílem bylo

²⁰⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=411>, 21. 3. 2014).

²⁰⁹ Tzv. institut korunního svědka měla již v minulém volebním období Špidlova vláda ve svém programovém prohlášení, ale legislativní kroky k jeho zakotvení neučinila (což mohlo být způsobené krátkým trváním funkčního období), a který následně chtěla prosadit skupina poslanců z ČSSD.

zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti ze čtrnácti na původních patnáct let věku. Vzhledem k počtu přítomných poslanců postačovalo, aby pro návrh hlasovalo 48 poslanců. Pro návrh hlasovalo celkem 57 poslanců a proti návrhu se vyslovilo 25 poslanců. V tomto hlasování ale v ČSSD a ODS nepanoval jednotný názor a poslanci těchto stran hlasovali nejednotně. Oproti tomu KSČM a SZ hlasovali jednoznačně pro přijetí návrhu²¹⁰. Návrh byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 306/2009 Sb²¹¹.

Ještě před přijetím trestního zákoníku usilovali dva poslanci z KDU-ČSL o zpřísnění sankce za trestný čin lichvy, čímž chtěli ochránit spotřebitele před nekalými obchodními praktikami²¹². Návrh zákona se již v pátém období PSP ČR nestihl projednat²¹³.

Zdroj: vlastní výpočty autorky na základě podkladů z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny ČR

²¹⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=50319>, 21. 3. 2014).

²¹¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=748>, 21. 3. 2014).

²¹² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=810&ct1=0>, 21. 3. 2014).

²¹³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=810>, 21. 3. 2014).

3.6 Šesté volební období PSP ČR 2010 – 2013

Volby do PSP ČR v roce 2010 vyhrála ČSSD, v těsném závěsu skončila druhá ODS, třetí místo obsadila nová politická strana TOP 09, následována KSČM a Věci veřejnými (VV). Po volbách vznikla koaliční vláda ODS, TOP 09 a VV v čele s premiérem Petrem Nečasem²¹⁴. Vláda během svého volebního období čelila řadě krizí, v dubnu roku 2012 VV vypověděly koaliční smlouvu a skončily své působení v této vládě²¹⁵. Z politické strany VV se odštěpila část jejích členů a vytvořila stranu LIDEM v čele s Karolínou Peake²¹⁶. Strana LIDEM se stala členem vládní koalice s ODS a TOP 09 namísto VV. Po červnovém zásahu policie na Úřadu vlády v roce 2013, kdy byla zadržena mj. i šéfka kanceláře premiéra Nečase Jana Nagyová²¹⁷, neměla již tato vláda dlouhého trvání. Dne 17. 6. 2013 podal Nečas demisi do rukou prezidenta ČR M. Zemana, který Nečase pověřil vedením vlády až do jmenování vlády nové²¹⁸. Novou vládu jmenoval prezident Zeman dne 10. 7. 2013, sestavenou nestraníkem Jiřím Rusnokem²¹⁹.

3.6.1 Deklaratorní dokumenty

ČSSD ve svém volebním programu opětovně akcentuje důraz na nekompromisní boj proti korupci, dále chce důsledně bojovat proti

²¹⁴ Vláda ČR (2010). Jmenování vlády premiéra Petra Nečase (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/jmenovani-vlady-premiera-petra-necase-74262/>, 22. 3. 2014).

²¹⁵ Česká televize (2012). ODS vypověděla spolupráci s VV a chce hlasovat o důvěře (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/173330-ods-vypovedela-spolupraci-s-vv-a-chce-hlasovat-o-duvere/>, 22. 3. 2014).

²¹⁶ Česká televize (2012). LIDEM dali důvěru Peake a jí vybraným lidem (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201947-lidem-dali-duveru-peake-a-ji-vybranim-lidem/>, 22. 3. 2014).

²¹⁷ Česká televize (2013). Policejní zásahy spojuje osoba Nagyové, počet obviněných poroste (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/231259-policejni-zasahy-spojuje-osoba-nagyove-pocet-obvinenych-poroste/>, 22. 3. 2014).

²¹⁸ Vláda ČR (2013). Nečas dostal pověření dočasně vést vládu (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/necas-dostal-povereni-docasne-vest-vladu-107978/>, 22. 3. 2014).

²¹⁹ Česká televize (2013). Výměna ve Strakově akademii. Nečas předal klíč Rusnokovi (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/234204-vymena-ve-strakove-akademii-necas-predal-klic-rusnokovi/>, 22. 3. 2014).

projevům rasové a etnické nesnášenlivosti²²⁰. V případě problematiky korupce ČSSD navrhuje opatření v jiné oblasti než trestněprávní. V případě boji proti rasové a etnické nesnášenlivosti se ve volebním programu ČSSD bohužel, již nedočteme, jaké konkrétní kroky bude strana v tomto směru podnikat po svém zvolení do PSP ČR, tudíž se v tomto případě jedná pouze o deklaraci určitého problému, ale bez návrhu na jeho řešení. A tato skutečnost je proti smyslu předvolebních programů, které by měly být konkrétní nejenom v pojmenování společenských a právně-politických problémů, ale především by měly poskytovat návrhy řešení daného problému.

Stejně jako ČSSD tak i ODS opětovně klade důraz na efektivní boj proti korupci. Na rozdíl od ČSSD ale v otázce boje proti korupci navrhuje několik variant řešení z oblasti novelizace trestního práva. Strana se chce konkrétně zasadit zpřísnění trestů za prokázanou korupční činnost. Definici množiny osob, na které má zmíněná úprava dopadnout je v programu definována následovně: kdo bude „odsouzen za korupci v souvislosti s veřejnými zakázkami, soutěžemi nebo dražbami, bude vždy vedle trestu odnětí svobody či peněžitého trestu uložen trest zákazu činnosti“²²¹. ODS dále slibuje, že bude pokračovat v přípravě návrhu komplexní novelizace hlavního kodexu trestního práva procesního, tzv. nového trestního řádu, který by měl významným způsobem posílit ochranu obětí trestných činů. ODS ve svém programu v neposlední řadě klade za cíl nadále zvyšovat počet zaměstnaných vězňů, a to nejenom z ekonomického hlediska ve prospěch státu, ale i za účelem poskytnutí možnosti získání nových dovedností pro vězně, které by měli přispět k jejich rekvalifikaci a resocializaci, tak aby se aktivně zvýšila jejich šance na plnohodnotné uplatnění ve společnosti po výkonu jejich trestu²²².

²²⁰ ČSSD (2010). Program změny a naděje. Lepší budoucnost pro obyčejné lidi. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010

(http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_velky2010.pdf, 30. 3 2014).

²²¹ ODS (2010). Řešení, která pomáhají. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 (<http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>, 30. 3. 2014).

²²² Tamtéž.

TOP 09 pojala svůj volební program spíše netradičně, jelikož je psaný stylem programového prohlášení vlády. Rovněž jako všechny ostatní strany klade důraz na boj proti korupci, ale podobně jako ČSSD se primárně zaměřuje na řešení z jiné než trestněprávní oblasti. TOP 09 se hodlá zasadit o uplatnění nového způsobu řešení opakovaných přestupků, kterým chce omezit „zneužívání hranice mezi přestupkem a trestným činem za použití principu tzv. sčítání vybraných přestupků (zejména proti občanskému soužití, pytláctví a drobných krádeží do pěti tisíc korun) a to tak, aby jejich soustavná a opakovaná recidiva mohla být překvalifikována na trestný čin“²²³. Zde se tedy jedná o zavedení principu třikrát a dost, ale v jiném pojetí než tomu bylo v případě návrhu KDU-ČSL, který směřoval tento princip využít v případech závažné trestné činnosti, TOP 09 se chce aktivně zasadit o zavedení tohoto principu do procesu postihování opakovaně páchaných přestupků. Dále v oblasti trestní politiky TOP 09 navrhuje upravit proces řízení u méně závažných trestných činů zavedením možnosti sjednání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, kterou by následně schvaloval soud. Součástí tohoto návrhu by mělo být mj. uzákonění možnosti dohody o materiální kompenzaci na újmu poškozeného, a to u nedbalostních, resp. méně závažných trestných činů²²⁴.

Hlavní prioritou volebního programu VV pro volby do PSP ČR 2010 je boj proti korupci, ale stejně jako v případě ČSSD a TOP 09 návrhy řešení této problematiky směřuje do jiných oblastí práva než do oblasti trestněprávní. V programu strana vyslovuje podporu návrhu na zakotvení nového institutu tzv. spolupracujícího svědka v případech závažné trestné činnosti. VV v případě svého zvolení chtějí prosadit změnu v oblasti

²²³ TOP 09 (2010). Volební program TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 (http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-do-poslanecke-snemovny_85.pdf, 30. 3. 2014).

²²⁴ Tamtéž.

vězeňství, kdy chtějí odpuštění části trestu vězně vázat podmínkou, že tento vězeň musí při výkonu svého trestu pracovat²²⁵.

Důraz na boj proti korupci se objevuje i v programovém prohlášení vlády, přičemž se zde nachází i některá konkrétní navrhovaná opatření z trestněprávní oblasti. Vláda konkrétně deklaruje, že bude usilovat o zpřísnění postihů za prokázané korupční jednání, přičemž klade důraz na zpřísnění postihu úředních osob, které např. za stát uzavřely smlouvu za náhodně nevýhodných podmínek, popř. zneužili svoji pravomoc úředního činitele. Dalším opatřením z trestněprávní oblasti související nejen s korupcí, ale i s organizovaným zločinem, je posílení právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného, který by podle vlády mohl v některých případech získat úplnou beztrestnost (v předchozím období došlo pouze k úpravě směřující ke zmírnění postihu spolupracujícího obviněného). V programovém prohlášení dále nalezneme výčet problémů, kterými se vláda hodlá aktivně věnovat, tj. kybernetické hrozby, terorismus, extrémismus, obchodování s lidmi, drogová kriminalita, kriminalita nezletilých a kriminalita páchaná na dětech a ženách. Ve všech zmíněných oblastech se chce vláda zaměřit „na koordinaci odpovědných orgánů a včasné poskytování informací o rizikových stavech“²²⁶. Vláda se rovněž chce aktivně zabývat otázkou postavení obětí trestné činnosti, pro které chce nově zakotvit možnost žádat o náhradu i další nemajetkové újmy. Vláda dále slibuje předložení nového zákona o přestupcích v souvislosti s vyhodnocením účinnosti nového trestního zákoníku, dále však obsah této navrhované novelizace nespécifikuje. Vláda taktéž nezapomíná na potřebu úspěšně dokončit proces rekodifikace trestního práva, konkrétně pak dořešit český unikát v podobě poloviční rekodifikace trestního práva. Vláda tedy deklaruje, že během svého funkčního období sněmovně předloží návrh nového trestního řádu, který by měl nově zakotvovat např. informační povinnost

²²⁵ VV (2010). Volební program VV pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem VV].

²²⁶ Vláda ČR (2010). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf, 1. 4. 2014).

informovat veřejnost ve věcech, „kdy veřejný zájem převáží nad zájmem skupinovým či soukromým“²²⁷.

3.6.2 Návrhy zákonů ve volebním období PSP ČR 2010 – 2013

Přijetím vládního návrhu novelizace trestního řádu vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 181/2011 Sb.²²⁸. došlo k významnému posílení atributů restorativní justice v českém právním řádu, konkrétně měla zakotvit lepší postavení oběti v trestním řízení. Novelizace zavedla pro poškozeného možnost získat náhradu škody za způsobenou nemateriální újmu (dříve byla možná náhrada majetkové újmy). Cílem této novelizace je urychlení rekonvalescence oběti z následků na nich spáchané trestné činnosti²²⁹. Vláda tímto naplnila jeden z hlavních bodů svého programového prohlášení.

Ačkoliv byla vládní novelou trestního řádu vyhlášenou ve Sbírce zákonů pod č. 52/2009 Sb. zakotvena zvýšená ochrana obětí trestné činnosti, tak přijetím další vládní novely trestního řádu vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 207/2011 Sb.²³⁰. došlo k omezení výše zmíněné ochrany pouze na oběti mladší 18 let a oběti trestných činů, které zasahují do osobní integrity poškozeného nebo do jejich osobních práv, přičemž tyto trestné činy jsou v návrhu lépe specifikovány. Dalším významným bodem novelizace je zakotvení anonymizace informací o specifické skupině osob poškozených, konkrétně pokud jsou oběti těhotné ženy či bezmocné osoby. Omezení bylo navrženo s ohledem na ústavně zaručené právo na informace. Zároveň tato novela zvýšila horní hranici pokuty za uveřejnění výše specifikovaných informací navzdory zákazu z 1 na 5 milionů Kč, čímž vláda sleduje záměr odradit zejména média od porušení tohoto zákazu²³¹. Toto je v pořadí již druhý bod

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=229>, 23. 3. 2014).

²²⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=229&ct1=0>, 23. 3. 2014).

²³⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=231>, 23. 3. 2014).

²³¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=231&CT1=0>, 23. 3. 2014).

programového prohlášení vlády, který si vláda vytyčila ve svém programovém prohlášení a v průběhu svého mandátu jej také naplnila.

Vláda rovněž předložila komplexní návrh novelizace trestního zákoníku a trestního řádu, který byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 330/2011 Sb.²³². Prosazením této novelizace se vládě podařilo naplnit další, v pořadí již třetí z cílů programového prohlášení vlády. Přijetím novelizace vláda naplnila definovaný cíl zpřísnit postih v případech prokázané korupce u úředních osob, konkrétně se jednalo o zvýšený postih úředních osob za trestný čin pletichy v insolvenčním řízení, trestný čin přijetí úplatku, trestný čin sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži a pletichy při veřejné dražbě. Vzhledem ke zvýšení maximální trestní sazby až na deset let došlo nově také k možnosti na příkaz soudu užít odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu. Došlo také k několika upřesnění a úpravám trestných činů týkajících se ohrožení a poškození životního prostředí včetně začlenění nové skutkové podstaty neoprávněné výroby a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu. Novela také rozšířila beztrestnost agenta při plnění jeho úkolů o několik trestných činů²³³. Pro návrh hlasovaly všechny politické strany zastoupené v PSP ČR s výjimkou ČSSD, která hlasovala v tomto případě nejednotně, jelikož 29 poslanců hlasovalo proti návrhu a pouze dva poslanci hlasovali pro návrh²³⁴.

Další vládní návrh novely trestního řádu inkorporující aktuální a závazné nálezy Ústavního soudu a rozsudky Evropského soudu pro lidská práva. Na základě těchto skutečností se návrh soustředí na zrychlení procesu trestního řízení a zdůrazňuje povinnost orgánů činných v trestním řízení projednávat věci bez zbytečných průtahů zejména v případech týkajících se uvalení vazby. Dalším novým ustanovením je

²³² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=297>, 23. 3. 2014).

²³³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=297&ct1=0>, 23. 3. 2014).

²³⁴ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=54181>, 23. 3. 2014).

skutečnost, že by se nově mělo nově rozhodovat o vazbě výhradně v přítomnosti obviněného, čímž chce vláda dosáhnout dalšího posílení práv obviněného. Součástí návrhu je zavedení možnosti využít v trestním řízení videokonference, což by mělo vést k usnadnění a urychlení soudního řízení²³⁵. Pro tento návrh hlasovalo 103 poslanců a proti návrhu hlasovalo 10 poslanců (všichni ČSSD²³⁶). Tento návrh tak byl přijat a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 459/2011 Sb²³⁷.

V šestém volebním období PSP ČR vláda předložila ještě jeden návrh novely trestního řádu, který je významný zejména tím zakotvením nového institutu dohody o vině a trestu. Takovou dohodu může sjednat obviněný za účasti svého obhájce se státním zástupcem a soud pak následně může dohodu schválit, ale i odmítnout ze zákonem stanovených důvodů. Sjednáním dohody o vině a trestu se obviněný vzdává práva na projednání svého případu v hlavním líčení. Od zavedení tohoto institutu si vláda slibuje zrychlení části trestních řízení před soudem, čímž by soudy získaly větší prostor pro řešení případů závažnější trestné činnosti. Obsahem tohoto návrhu bylo také další rozšíření pravomoci státních zástupců o možnost návrhu na upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného²³⁸. Návrh byl schválen a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 193/2012 Sb²³⁹. Pro přijetí tohoto návrhu hlasovalo 100 poslanců a proti návrhu hlasovalo 68 poslanců z řad ČSSD a KSČM²⁴⁰. Vláda přijetím tohoto návrhu splnila další deklarovaný cíl ze svého volebního prohlášení.

Na závěr kapitoly ještě zmíním jeden poslanecký návrh směřujících k naplnění cílů z volebních programů.

Boj proti korupci se stal ústředním tématem šestého volebního období PSP ČR. V této otázce předložila skupina poslanců z ČSSD návrh

²³⁵ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=335&ct1=0>, 23. 3. 2014).

²³⁶ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=54475>, 23. 3. 2014).

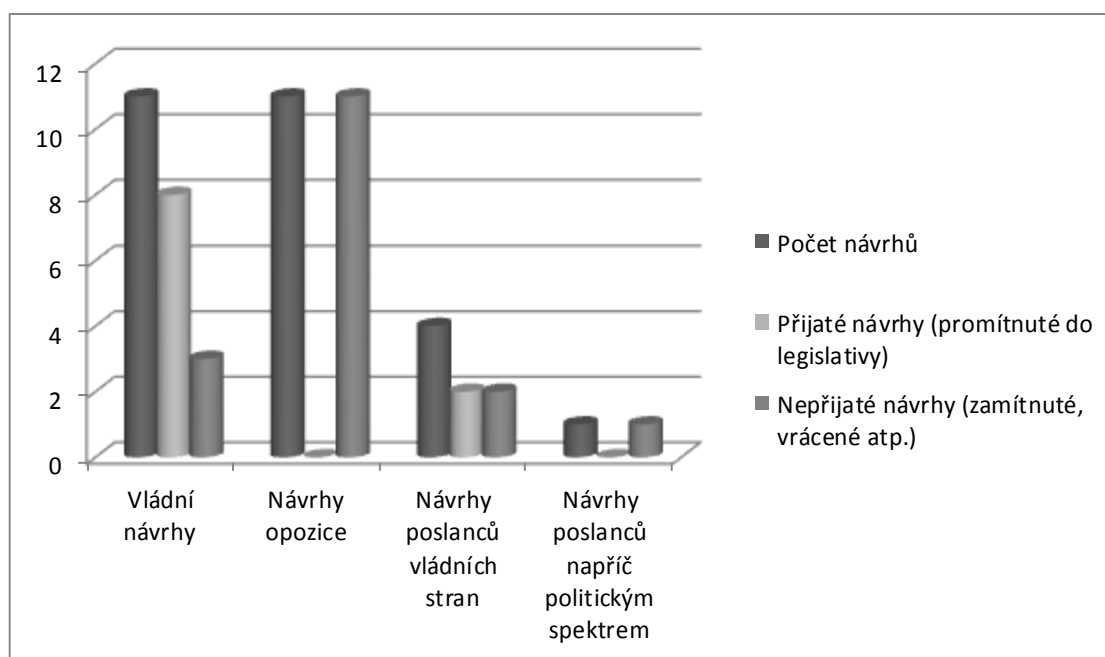
²³⁷ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=335>, 23. 3. 2014).

²³⁸ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>, 24. 3. 2014).

²³⁹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=510>, 24. 3. 2014).

²⁴⁰ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=55766>, 24. 3. 2014).

zákona, jenž usiloval o zavedení institutu tzv. korunního svědka²⁴¹. Vláda s předloženým návrhem nesouhlasila, a to zejména z důvodu opomíjení již existující právní úpravy zakotvující institut spolupracujícího obviněného. Návrh zároveň navrhoval použití institutu korunního svědka u více skutkových podstat trestných činů než v případě spolupracujícího obviněného, což vláda považovala za nadbytečné, jelikož institut korunního svědka by měl být využíván pouze u zvláště závažných trestných činů²⁴². Návrh tak byl zamítnut již v prvním čtení²⁴³.

Zdroj: vlastní výpočty autorky na základě podkladů z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny ČR

²⁴¹ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=99&ct1=0>, 27. 3. 2014).

²⁴² PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=99&ct1=1>, 27. 3. 2014).

²⁴³ PSP ČR (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=99&sp=1>, 27. 3. 2014).

4 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zmapování, analýza a vlastní hodnocení aktivity politických stran a vlád na české politické scéně v oblasti normativní činnosti na poli trestní politiky, tak jak byla vymezena v úvodu. Na základě analýzy jednotlivých VPD můžeme konstatovat, že všechny relevantní politické strany a všechny vlády od roku 1993 do současnosti se ve svých deklaratorních dokumentech nezapomněly vždy alespoň dotknout oblasti trestní politiky, tj. alespoň pojmenovat nějaký konkrétní společenský problém zasahující do této oblasti, v lepším případě těchto bodů bylo v daném dokumentu hned několik spolu s konkrétním návrhem na jeho řešení včetně související právní úpravy.

Celá česká společnost prochází za posledních dvacet pět let nucenou transformací ze státem řízeného modelu fungování společnosti k modelu moderní svobodné parlamentní demokracie, což s sebou nese mj. zvyšující se tlak politicky angažovaného obyvatelstva na podobu reálné politiky kolem nás, a to nejenom na úrovni národní, ale také na úrovni regionální, místní a posledních deset let také na úrovni evropské. Zatímco v roce 1993 byla česká politická scéna a její kultura na svém pomyslném začátku, mandáty PSP ČR byly rozděleny mezi celkem devět stran a předvolební programy politických stran byly značně nepropracované (stejně jako první programové prohlášení vlády) a málo konkrétní co do řešení různých společenských problémů zejména těch z oblasti trestní politiky, tak dále můžeme pozorovat rostoucí kvalitu a úroveň VPD v čase, především co se týče komplexnosti programů a programových prohlášení, resp. propracovanosti jejich dílčích bodů.

Podíváme-li se na aktivitu zákonodárců v oblasti trestní politiky za jednotlivá volební období PSP ČR, můžeme zde pozorovat několik slabších a několik silnějších období. V prvních dvou po sobě jdoucích funkčních obdobích mezi lety 1992 – 1998 bylo v každém období přijato pouze pět vládních návrhů, kdy v prvním období úspěšně neprošel celým legislativním procesem pouze jeden vládní návrh (celkem bylo v prvním

období šest vládních návrhů), a ve druhém období byly přijaty všechny vládní návrhy. Tuto skutečnost můžeme přisuzovat společensko-politické situaci v České republice, kdy především v prvním období se stále ještě utvářel nový systém pluralitní demokracie samostatné České republiky. Vedle vládních návrhů nebyly přijaty žádné poslanecké návrhy zákonů.

Druhé období je poznamenáno prozatím nejkratším vládním angažmá v historii samostatné České republiky, které trvalo pouze 1,5 roku, tj. méně než polovinu volebního období. Do PSP ČR se dostaly politické strany z minulého funkčního období včetně KSČM. Druhé období je mj. poznamenáno vnitřním pnutím v obou nejsilnějších stranách ODS a ČSSD, tuto situaci můžeme přisuzovat odlišnému pohledu předsedů obou politických stran na budoucí vývoj české politické scény, resp. oba dva se chtěli ve volbách 1996 stát vítězem voleb a hlavním hybatelem české politické scény tohoto funkčního období, což v konečném důsledku negativně ovlivnilo aktivitu zákonodárnyho sboru a odrazilo se to minimálně na kvantitě dílčí trestněprávní úpravy českého právního řádu. Vedle přijatých vládních návrhů byly PSP ČR přijaty ještě tři další zákony, jeden z podnětu opozice a dva z podnětu poslanců napříč politickým spektrem.

Třetí období odráží zvyšující se politickou stabilitu vedoucí k vyšší legislativní aktivitě zákonodárce. V tomto období bylo přijato celkem devět vládních návrhů zákonů, čtyři další vládní návrhy přijaty nebyly. Zvýšil se i počet přijatých nevládních návrhů zákonů na celkem pět, z toho dva návrhy vzešly z řad opozice a tři byly výsledkem spolupráce poslanců napříč politickým spektrem. Ve třetím období došlo k nárůstu počtu poslaneckých iniciativ. V tomto období prošlo PSP ČR vůbec nejvíce návrhů zákonů z oblasti trestní politiky za celé sledované období, celkem dvacet sedm návrhů.

Čtvrté období bylo poznamenáno vnitřní nestabilitou uvnitř ČSSD, což zapříčinilo dvojistou rekonstrukci předchozí vlády vč. výměny premiéra z řad ČSSD, ale všechny tyto vlády byly tvořeny stejnými politickými

stranami, tj. ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. I přesto se těmto vládám podařilo udržet rostoucí tempo legislativní činnosti. Celkem se podařilo prosadit za celé období celkem deset vládních návrhů zákona, jeden opoziční návrh zákona a tři návrhy zákonů poslanců napříč politickým spektrem.

Páté volební období můžeme vnímat jako období vyšší stability české politické scény, vláda ODS, KDU-ČSL a SZ vydržela ve své funkci až do konce svého funkčního období. To mělo zajisté pozitivní vliv na aktivitu zákonodárce, v tomto období bylo v PSP ČR předneseno nejvíce vládních návrhů zákonů za celé sledované období, tj. patnáct. Celkem bylo v tomto období přijato deset vládních návrhů zákonů a dva návrhy opozičních poslanců.

Šesté období PSP ČR bylo poznamenáno řadou vládních krizí, kdy nejdříve došlo k odchodu VV z vlády, aby se pak část jejích poslanců vrátila do vlády již za novou politickou stranu LIDEM. Tato strana byla po zbytek funkčního období vlády vystavována kritice o absenci demokratické legitimacy, jelikož tato strana ve volbách do PSP ČR v roce 2010 vůbec nekandidovala, protože v té době ještě neexistovala. Po zásahu Policie ČR na Úřadu vlády v červnu 2013 neměla tato vláda již dlouhého trvání, její funkční období oficiálně skončilo již v červenci 2013. V tomto období bylo přijato celkem osm vládních návrhů zákona a vedle toho byly přijaty další dva návrhy poslanců vládních stran.

Na základě analýzy jednotlivých předvolebních programů politických stran a programových prohlášení vlády můžeme pojmenovat nejpopulárnější témata z oblasti trestní politiky, kterými se jednotlivé strany, resp. vlády v celém sledovaném období zabývaly včetně souvisejících návrhů legislativní úpravy. Napříč všemi volebními obdobími PSP ČR a napříč programy snad všech politických stran se táhnou především dvě ústřední témata – boj proti korupci a boj s organizovaným zločinem. Vzhledem k faktu, že se tato dvě konkrétní témata objevují v předvolebních programech všech politických stran (vyjma strohého

programu ODS pro volby 2002, resp. strohého programu SZ pro volby 2006) každé volební období od roku 1993, můžeme z této situace vyvozovat, že PSP ČR se v čase spíše nedaří tato ústřední témata trestní politiky České republiky efektivně řešit.

Dalšími trestně politickými tématy, která rezonují českou politickou scénou posledních více jak dvacet let, je problematika efektivního boje s drogovou, hospodářskou a násilnou kriminalitou, dále problematika trestní justice mladistvých včetně zavedení řady alternativních trestů v souladu s koncepcí restorativní justice, problematika rasově motivovaných trestných činů, zlepšování fungování justičního systému ČR a v neposlední řadě také zlepšování role poškozeného v trestním řízení včetně dílčí úpravy kompenzace jeho újmy.

Podíváme-li se na vývoj předvolebních programů jednotlivých politických stran, můžeme zde pozorovat jistý vývoj v otázkách problémů v oblasti trestní politiky a jejich řešení.

ODS se ve druhém období intenzivně věnuje otázce zavedení alternativních trestů (už v prvním období se jako jedna z vládních stran zasadila o zavedení alternativního trestu obecně prospěšných prací a zavedení institutu narovnání, který umožňuje neformální vyřízení trestní věci) a ve třetím období se posouvá k řešení otázky alternativních trestů u méně závažných trestných činů, čímž se strana systematicky po dobu minimálně těchto dvou období věnuje zavádění prvků restorativní justice do českého systému trestní justice. Vedle alternativních trestů ODS pro některé trestné činy projevila snahu o zpřísnění některých atributů systému retributivní justice, konkrétně ve třetím období chtěla po vzoru anglosaského právního systému zavést systém sčítání trestných činů, což se jí nakonec nepodařilo. Velkým vnitrostranickým tématem v tomto období byla také otázka snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvým. Zatímco ve čtvrtém volebním období ODS s ničím novým v oblasti trestní politiky nepřišla, v pátém období ODS volala po tvrdších trestech pro pachatele násilné trestné činnosti.

ČSSD se ve druhém období, podobně jako ODS, intenzivně věnuje otázce alternativních trestů a vedle těch ODS navrhovaných se zasazovala o jejich další rozšíření. U závažných trestných činů, např. u rasově motivovaných trestných činů, u trestných činů daňových úniků a praní špinavých peněz se strana zasazovala o zpřísnění sankcí zvednutím horní hranice trestní sazby. Významným je dále páté období, kdy ČSSD silně akcentuje potřebu represivního boje s násilnou trestnou činností a hospodářskou kriminalitou, doprovázenou zpřísněním příslušné legislativní úpravy.

KDU-ČSL se v prvním období intenzivně věnuje otázce zpřísnění postihu u závažných trestných činů, ve druhém období svoje cíle zpřesňuje do podoby zpřísnění postihu recidivistů u závažných trestných činů na základě pravidla „tříkrát a dost“ (tři závažné trestné činy na méně než doživotí by byly automaticky překvalifikovány na trestný čin doživotí). V tomto momentě KDU-ČSL klade jednoznačně důraz na zpřísnění principů retributivní justice. Ve třetí období se KDU-ČSL zaměřuje na novou oblast zájmu: problematiku výroby a distribuce omamných a psychotropních látek, kdy volá po zpřísnění postihování pachatelů této trestné činnosti. Ve čtvrtém období se strana zasazuje o snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvých z 15 na 14 let, v pátém období se pak vrací k pravidlu „tříkrát a dost“, které chtěla zavést v platnost i u méně závažných trestných činů.

KSČM se ve svých předvolebních programech věnuje v podstatě výhradně prvkům retributivní justice, konkrétně zpřísnění represivních opatření u závažných trestných činů, organizovaného zločinu a případů závažné hospodářské kriminality atd. Až v pátém volebním období pak strana inkorporuje dílčí prvek systému restorativní justice, konkrétně se zasazuje o zavedení alternativních trestů u méně závažné trestné činnosti, na druhou stranu stále trvá na zpřísnění postihů u násilných trestných činů.

Při srovnání vyjmenovávaných problémů a návrhů jejich řešení dojdeme k faktu, že drtivý počet přijatých poslaneckých návrhů jde svým obsahem nad rámec volebních programů, resp. programových prohlášení vlády.

Tak např. v prvním volebním období žádná z politických stran nenavrhuje ve svém programu konkrétní řešení problémů pojmenovaných ve svém programu. Stejně tak je tomu i v případě programového prohlášení vlády. V tomto kontextu je možno chápat ryze pozitivně fakt, že zákonodárce i bez programového slibu konkrétní normotvorby vyprodukoval pět konkrétních návrhů zákonů, které byly přijaty PSP ČR. Jedním nepřijatým návrhem zákona z dílny KDU-ČSL byl zákon usilující o zpřísnění trestu za recidivu v případě závažných trestných činů a dále usilující o zpřísnění trestů za výrobu a prodej omamných a psychotropních látek, čímž se daní poslanci KDU-ČSL snažili naplnit jeden z deklaratorních bodů svého předvolebního programu.

Ve druhém období se vládě podařilo do zákona prosadit necelou polovinu z vytyčených cílů ze svého programového prohlášení, což můžeme brát za úspěch vzhledem k silné specializaci jednotlivých bodů vcelku komplexního programu. Konkrétně se jedná o zvýšení trestněprávní ochrany občanů, zvýšení role poškozeného v trestním řízení, zintenzivnění boje s drogami a vytvoření nástrojů pro boj s korupcí a se závažnou hospodářskou kriminalitou.

Ve třetím období menšinová vláda definuje pět hlavních bodů z oblasti trestní politiky, kterým se chce v tomto volebním období věnovat. Zároveň definuje dvě konkrétní opatření, která chce v této věci prosadit – zpřísnění trestů za nedbalostní hospodářské delikty a zvýšení postihu rasově motivovaných trestných činů. První deklarovaný cíl se vládě naplnit nepodařilo, ten druhý již ano. Vedle něj se vládě podařilo prosadit mnoho změn, které jdou nad rámec jejího programu a které jsou odrazem cílů z volebních programů ostatních stran zastoupených v PSP ČR. Vedle

vládních návrhů se nejvíce ze svého programu podařilo prosadit stranám ODS, KDU-ČSL a US-DEU.

Ve čtvrtém volebním období si vláda tentokrát vytyčila šest konkrétních cílů k řešení z oblasti trestní politiky: boj proti korupci, boj s hospodářskou kriminalitou, boj proti organizovanému zločinu, boj s trestnými činy proti životnímu prostředí, boj s obchodem s lidmi a boj s obchodem se zbraněmi. Vedle deklaratorních cílů vláda definovala celkem osm konkrétních řešení, která chtěla v tomto období prosadit - zvýšení postihu pro pachatele rasově motivovaných trestných činů, předložení návrhu nového trestního zákoníku, zakotvení účinného postihu u výše uvedených deklaratorních cílů, zavedení recidivy u některých přestupků, zpřísnění trestů za trestný čin výroby a prodeje omamných a psychotropních látek, zavedení institut korunního svědka, zlepšení postavení obětí kriminality postavené na pilířích restorativní justice a zvýšení represivních opatření s cílem zvýšení bezpečnosti silničního provozu. Vzhledem k faktu, že programové prohlášení bylo z velké části postavené na bodech volebních programů KDU-ČSL a US-DEU, podařilo se vládě s pomocí ostatních parlamentních stran prosadit velkou část svého programu vyjma úpravy trestných činů proti životnímu prostředí a zavedení institutu korunního svědka.

V pátém volebním období vláda spíše nenaplnila své cíle definované ve svém programovém prohlášení, avšak se jí podařilo prosadit část předvolebního programu koaličních a opozičních stran, např. zavedení institutu protikorupčního agenta prostřednictvím novely trestního řádu. Nutnost bojovat s korupcí prostřednictvím zavedení institutu agenta byla deklarována pouze ve volebním programu ODS, ale ani v jednom programovém prohlášení vlády se již tento bod neobjevil. ODS se tak prostřednictvím svého působení ve vládě podařilo promítnout jeden z cílů svého volebního programu do platné legislativy. Dále se vládě podařilo dostat do legislativy institut spolupracujícího obviněného. Jedná se tedy o podobný institut, jehož prosazení deklaruje ČSSD ve svém volebním

programu, tzv. institut korunního svědka. Zde můžeme vidět zohlednění deklarovaného cíle z programu opoziční strany do vládního návrhu.

V šestém volebním období vláda naplnila v podstatě všechny body svého programového prohlášení, částečně z důvodu vágní formulace cílů samotných. Vedle posílení atributů restorativní justice v českém právním řádu prostřednictvím zlepšení postavení oběti v trestním řízení se vládě podařilo naplnit definovaný cíl zpřísnění postihu v případech prokázané korupce u úředních osob. Za povšimnutí rovněž stojí novela trestního řádu zakotvující nový institut o vině a trestu, který je taktéž možné chápat jako dílčí naplnění programového prohlášení vlády. Vládě se ale nepodařilo předložit návrh nového trestního řádu, stejně tak jako jakékoliv legislativní řešení problematiky kybernetických hrozeb a terorismu.

Jedním z klíčových úkolů české politické scény na poli trestní politiky byla a stále zůstává rekodifikace hlavních trestně právních kodexů, která byla zatím úspěšně dokončena jen z poloviny, a to přijetím nového trestního zákoníku v roce 2009. Pro dokončení procesu rekodifikace, konkrétně trestního práva procesního v podobě nového trestního řádu, se v PSP ČR doposud nenašla dostatečná politická vůle, tím pádem si do dalších období stále neseme břemeno zastaralého a nesčetněkrát novelizovaného trestního řádu.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Seznam literatury

Balík, Stanislav (2010). Neuskutečněné předčasné volby 2009. In: Balík, Stanislav a kol., *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury), s. 39-68.

Černý, Ondřej (2006). Koaliční vládnutí v České republice ve volebním období 2002–2006 (mýty a skutečné koalice v Poslanecké sněmovně). In: Cabada, Ladislav a kol., *Koalice a koaliční vztahy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 84–108.

Čírtková, Ludmila – Válková, Helena (2012). Viktimologie. Organizační a legislativní předpoklady. In: Kuchta, Josef – Válková, Helena eds. *Základy kriminologie a trestní politiky* (Praha: C. H. Beck), s. 211–214.

Hendrych, Dušan – Kuchta, Josef (2009). *Právní slovník* (Praha: C. H. Beck).

Charvát, Jakub (2013). *Politika volebních reforem v ČR po roce 1989* (Praha: Grada Publishing).

Jelínek, Jiří (2009). O novém českém trestním zákoníku (několik poznámek k poloviční rekodifikaci trestního práva) In: Hrušáková, Milana ed. *Pocta Petru Hlavsovi* (Olomouc: Iuridicum Olomoucense), s. 93-101.

Just, Peter (2012), Praxe demokratického vládnutí a vývoj vládních koalic v ČR. In: Bureš, Jan – Charvát, Jakub – Just, Peter – Štefek, Martin. *Česká demokracie po roce 1989: Institucionální základy českého politického systému* (Praha: Grada Publishing), s.379–426.

Kalmhout, M. Anton – Ouředníčková, Lenka (1997). Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy* 5 (12), s. 620-626.

Karabec, Zdeněk (2008). Vstup do problematiky. In: Karabec, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 6–14.

Kunc, Jiří (2000). *Stranické systémy v re/konstrukci* (Praha: Sociologické nakladatelství).

Musil, Jan (1998). Úloha trestní politiky při reformě trestního práva. *Trestní právo* 3 (1), s. 3–5.

Nečada, Václav (2000). *Přehled novel trestních kodexů 1989-1999* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Nečada, Václav (2008). Vývoj v trestním právu hmotném a procesním (vybrané problémy). Komparace vývoje trestního práva v ČR a SR. In: Karabec, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 203–241.

Nečada (2008a). Tvorba (formování) trestní politiky. Průběh rekodifikace trestního zákona. In: Karabec, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 142–151.

Novák, Miroslav (2004). Typy vlád a jejich utváření: Česká republika v komparativní perspektivě. In: Novák, Miroslav – Lebeda, Tomáš a kol. *Volební a stranické systémy. ČR v mezinárodním srovnání* (Plzeň, Aleš Čeněk), s. 311–343.

Přesličková, Hana (2008). Tvorba (formování) trestní politiky. Legislativní návrhy poslanců Parlamentu ČR. In: Karabec, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Přesličková, Hana (2008a). Tvorba (formování) trestní politiky. Rozborové materiály státního zastupitelství. In: Karabec, Zdeněk a kol. *Trestní*

politika a její realizace v oblasti trestní justice (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Rozum, Jan (2003). Činnost probační a mediační služby z pohledu restorativní justice In: Karabec, Zdeněk ed. *Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů* (Praha: Institut při kriminologii a sociální prevenci), s. 41-54.

Šanc, David (2005). Český stranický systém po roce 1989. Vznik a vývoj českého stranického systému po roce 1989. In: Cabada, Ladislav – Šanc, David. *Český stranický systém ve 20. století* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 105–150.

Šanc, David (2006). Menšinová koaliční vláda 1996-1998: projekt, který neměl šanci uspět. In: Cabada, Ladislav a kol. *Koalice a koaliční vztahy* (Praha: Aleš Čeněk), s. 68–83.

Tomášek, Jan (2010). *Úvod do kriminologie. Jak studovat zločin* (Praha: Grada Publishing).

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Válková, Helena (2012). Vymezení předmětu kriminologie, její postavení v systému vědních oborů zabývajících se kriminalitou a vztah k trestní politice. In: Kuchta, Josef – Válková, Helena eds. *Základy kriminologie a trestní politiky* (Praha: C. H. Beck), s. 1–18.

Večerka, Kazimír a kol. (2009). *Mládež v kriminologické perspektivě* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Wenzel, Michael – Okimoto, G. Tyler – Feather, T. Norman – Platow, J. Michael (2008). Retributive and Restorative Justice. *Law and Human Behavior* 32 (5), s. 375-389.

Zehr, Howard (2003). *Úvod do restorativní justice* (Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici).

Zeman, Petr (2008). Odras trestní politiky v důkazním právu. Vývoj právní úpravy dokazování v ČR po roce 1990. In: Karabec, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 163–178.

Zeman, Petr a kol. (2008). *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Zeman, Petr a kol. (2011). *Veřejnost a trestní politika* (Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Seznam pramenů

Český statistický úřad (1996). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

konané ve dnech 31. 5. - 1. 6. 1996 (<http://www.volby.cz/pls/ps1996/u4>, 25. 2. 2014).

ČSSD (1996). *Východiska volebního programu ČSSD*. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_vychodiska_1996.pdf, 27. 2. 2014).

ČSSD (1996a). *Lidskost proti sobectví*. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_lidskost_sobectvi_1996.pdf, 27. 2. 2014).

ČSSD (1998). *Společně s vámi pro lepší budoucnost*. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 (<http://www.cssd.cz/data/files/2000-volebni-program-a-prohlaseni-vlady-1998-tisk.pdf>, 8. 3. 2014).

ČSSD (2002). *Člověk na prvním místě*. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_2002.pdf, 9. 3. 2014).

ČSSD (2006). *Jistoty a prosperita*. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (<http://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf>, 17. 3. 2014).

ČSSD (2010). Program změny a naděje. Lepší budoucnost pro obyčejné lidi. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_velky2010.pdf, 30. 3. 2014).

KDU-ČSL (1992). Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1992 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

KDU-ČSL (1996). *Klidná síla – jistota, bezpečí*. Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

KDU-ČSL (1998). Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

KDU-ČSL (2002). Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem KDU-ČSL].

KDU-ČSL (2006). *Volte rozum*. Volební program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (http://www.kdu.cz/getattachment/Dokumenty/Volby/2006/Volby-do-PSP-CR/Volebni-program-KDU-CSL-2006---2010/Volebni_program_KDU-CSL_2006_-_2010_pdf.aspx, 18. 3. 2014).

KSČM (1996). *Socialismus – šance pro budoucnost*. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 28. 2. 2014).

KSČM (1998). *Jiní o lidech, my s lidmi*. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 8. 3. 2014).

KSČM (2002). *S lidmi pro lidi*. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 10. 3. 2014).

KSČM (2006). Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 18. 3. 2014).

ODA (1992). Volební program ODA pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1992 (<http://www.oda.cz/dokumenty/>, 20. 2. 2014).

ODA (1996). Volební program ODA pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (<http://www.oda.cz/dokumenty/>, 28. 2. 2014).

ODS (1992). *Svoboda a prosperita*. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1992 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1992.pdf, 20. 2. 2014).

ODS (1996). Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1996.pdf, 27. 2. 2014).

ODS (1998). *Hlavu vzhůru*. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1998.pdf, 8. 3. 2014).

ODS (2002). *Volební desatero*. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf, 9. 3. 2014).

ODS (2006). *Společně pro lepší život*. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf, 17. 3. 2014).

ODS (2010). *Řešení, která pomáhají*. Volební program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 (<http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>, 30. 3. 2014).

PSP ČR (www.psp.cz) [konkrétní odkazy v poznámkách pod čarou].

SZ (2006). *Kvalita života*. Volební program SZ pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (<http://strana.zeleni.cz/59/rubrika/volebni-program-2006-2009/>, 18. 3. 2014).

TOP 09 (2010). Volební program TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 (http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-do-poslanecke-snemovny_85.pdf, 30. 3. 2014).

Vláda ČR (2010). Jmenování vlády premiéra Petra Nečase (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/jmenovani-vlady-premiera-petra-necase-74262/>, 22. 3. 2014).

Vláda ČR (2013). Nečas dostal pověření dočasně vést vládu (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/necas-dostal-povereni-docasne-vest-vladu-107978/>, 22. 3. 2014).

Vláda ČR (1992). Programové prohlášení vlády (<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=26624>, 20. 2. 2014).

Vláda ČR (1996). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 28. 2. 2014).

Vláda ČR (1998). Programové prohlášení vlády (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled->

vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 8. 3. 2014).

Vláda ČR (2002). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 10. 3. 2014).

Vláda ČR (2004). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf, 10. 3. 2014).

Vláda ČR (2005). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf, 10. 3. 2014).

Vláda ČR (2007). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18. 3. 2014).

Vláda ČR (2010). Programové prohlášení vlády (http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf, 1. 4. 2014).

VV (2010). Volební program VV pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 [získaný z emailové komunikace se Sekretariátem VV].

Internetové zdroje

Česká televize (2012). LIDEM dali důvěru Peake a jí vybraným lidem (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201947-lidem-dali-duveru-peake-a-ji-vybranym-lidem/>, 22. 3. 2014).

Česká televize (2012). ODS vypověděla spolupráci s VV a chce hlasovat o důvěře (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/173330-ods-vypovedela-spolupraci-s-vv-a-chce-hlasovat-o-duvere/>, 22. 3. 2014).

Česká televize (2013). Policejní zásahy spojuje osoba Nagyové, počet obviněných poroste (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/231259-policejni-zasahy-spojuje-osoba-nagyove-pocet-obvinenych-poroste/>, 22. 3. 2014).

Česká televize (2013). Výměna ve Strakově akademii. Nečas předal klíč Rusnokovi (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/234204-vymena-ve-strakove-akademii-necas-predal-klic-rusnokovi/>, 22. 3. 2014).

6 RESUMÉ

This diploma thesis is dedicated to the analysis of development of criminal policy from 1993 to the present, namely to the end of 6th term of the Parliament of the Czech Republic in 2013. Development of criminal policy is one of the main areas of state's public policy. The main subjects of the development of criminal policy from 1993 to the current are fight against corruption and organized crime, effective fight with drug, economic and violent crime, as well as issues of criminal justice including juvenile. During this period there has been introduced a number of alternative sanctions in accordance with the concept of restorative justice. One of the other issues related to the criminal policy is effective function of justice system in cases of racially motivated crimes, where improving the function of the justice system was a joint priority of the Chamber of Deputies of the Czech Republic. Based on the principles of restorative justice there have been several improvements made on the field of the role of the victim in criminal proceedings, incl. partial compensation arrangements of his harm.

Key areas of focus of my analysis are correlation between the programs of political parties or government policy statement and bills submitted to the Chamber of Deputies of the Czech Republic to discuss.

Based on in-depth analysis of individual public policy documents, we can conclude that all relevant political parties and all governments from 1993 to the present, in its declaratory documents never forget at least to touch the topic of criminal policy, so at least they identify a specific social problem affecting this area. In some of these documents we can find several identified problems affecting the area of criminal policy along with several concrete proposals for its solution incl. related legislation.

One of the key tasks of Czech political scene in the field of criminal policy has been and still continues to be a recodification of criminal law which has been finished yet. There has been new Criminal Code adopted in 2009, but still remains "communist" Code of Criminal Procedure to be recodified.